

Orman ve maki ekosistemlerimiz "ağaç tarlalarına" mı dönüştürülecek ?

22 Ocak 2019

Merhabalar;

Eğer özel olarak ilgilenmiyor ya da orman fakültelerinden çıkmalı değilseniz ormancılığımızda kararların nasıl alındığını, uygulamaların nasıl yapıldığını gerektiğince bilmeyebilirsiniz; doğaldır. Ama orman ekosistemlerine yönelik sevginiz gerçekten de "sözde değil de özdeyse", ormanlık alanında nelerin olup bittiğiyle gerektiğince ilgilenmelisiniz. Ayrıca, kendini "çevreci" ya da "doğaperest" sayarlarsanız yahut kamusalıysanız işiniz çok zor; bu alanda da kaçınamayacağınız görevleriniz var çünkü. Sözgelimi; öncelikle orman ekosistemlerinin, yanı sıra, ormanlık çalışmalarının evrensel ve yerel özellikleri ile koşullarını gerektiğince öğreneceksiniz. Sonra, gündeme gelen hukuksal düzenlemeleri çok yakından izleyeceksiniz. Bu "olmazsa olmaz" koşulların yanı sıra ülkemizde ormancılığın ekolojik, teknik çalışmaların yanı sıra;

- (i) ekonomi politik, ekonomik, toplumsal, kültürel, estetik, siyasal boyutları bulunan bir etkinlik alanı olduğunu;
- (ii) bu boyutların hiçbir nedenle birbirinden soyutlanmaması gerektiğini;
- (iii) orman ekosistemlerinin yapısal özelliklerinin hem yatay hem dikey olarak sürekli olarak değiştiğini;
- (iv) orman ekosistemlerine zarar veren, ormanlık çalışmalarının etkenlik düzeyini düşüren temel nedenlerinin ağırlıklı egemen sınıfların, yanı sıra, yoksul köylülerin "orman", özellikle de "devlet ormanı" sayılan **arazileri** sahiplenme ya da gönüllüce kullanabilme çabalarında kaynaklandığını

kesinlikle gözden kaçırmayacaksınız. Nasıl, çoooooook zor bir etkinlik alanı değil mi? Evet, gerçekten de çok zor! Ancak, bu zorlukları göze alamıyor, gereklerini yerine getirmiyor ya da getiremiyorsanız, yapabileceğiniz en "hayırlı iş"☺, orman ekosistemlerinden uzak durmanız ya da orman ekosistemlerini "uzaktan sevmenizdir." Böylesi tutumu yeğlemeyecekseniz eğer bu "...Sessiz Tartışmalar"da tartışacağım konunun sizi de kaygılandıracağını düşünüyorum: Orman Genel Müdürlüğü (OGM), bu kez de doğal orman ekosistemlerinde tek türe dayalı "endüstriyel ağaçlandırmalar yapıyor, yaptırıyor; başka bir söyleyişle, "endüstriyel plantasyonlar" oluşturuyor, oluşturtuyor; üstelik uygulama projelerini de ihaleyle özel kuruluşlara hazırlattırıyor.

Kısacası, "Dünyada Mersin'e giderken çoğalırken hep tersine gitmeyi" yeğleyen OGM yine "topal eşeğiyle kervana katılmaya" çabılıyor.

Selamlarımla.

Yücel ÇAĞLAR

*) Ayırdındayım: Bu "...Sessiz Tartışmalar" da sabırlı kimi dostlarımı bile kızdıracak denli uzun, yanı sıra, fazla "dipnotlu" oldu.. Ne yapayım; özen gösteriyor ama daha kısa, yanı sıra, dipnotsuz yazmayı bir türlü beceremiyorum ki ☺

(Kaynak: <http://www.fao.org/forestry/plantedforests/en/>)

Kimi anımsamalar...

Saygıyla anıyorum: Ünlü hukukbilimcimiz Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun 1986 yılında bir yazısına başlık yaptığı “Orman Deyince Okumazlar...” sözünü değiştirerek sık sık aktarıyorum:

<<- Ülkemizde ormancılık deyince de okumuyorlar!>>.

Ben de, yanılmayı çok istediğim bu düşünceyle, en azından çevre/doğa korumacı dostlarımla bilmesi gereken kimi bilgileri yineleyip duruyorum. Üstelik, bu türden yinelemelerde aktardığım bilgilerin kullanıldıkları bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini de bıktırıcasına söylüyorum. Umarım yadırgamıyorsunuzdur.

Ülkemizde hukuksal olarak “orman” sayılan alanların genişliği hiç de azımsanacak gibi değildir; 2018 yılında hazırlanan **Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2019-2023**'de (OGM-SP) yer verilen verilere göre tam 22,6 milyon hektar¹; başka bir söyleyişle ülkemizin % 29'u “orman” sayılan alan olarak ayrılmıştır. Aynı kaynaktaki verilere göre, bu varlığın %43'ünü “bozuk” ya da “verimsiz” yahut son yıllarda anıldığı biçimiyle “boşluklu kapalı orman”☺ sayılan orman ya da maki ekosistemleri oluşturuyor. Eylül 2018 verilerine göre bu alanlarda;

- ✓ toplam 1,6 milyar m³ odun kökenli ürün (“servet”) bulunduğu saptanmıştır;
- ✓ bu “servetin” yıllık toplam artış miktarı (“cari artım”) 47 milyon m³'e ulaşmıştır;
- ✓ orman ekosistemlerinin 11,2 milyon hektarının “ekonomik”, 9,3 milyon hektarının “ekolojik” ve 1,8 milyon hektarının ise “toplumsal ve kültürel” amaçlarla yönetilmesine karar verilmiştir;
- ✓ orman ekosistemlerimizin çok büyük bir çoğunluğu yaşlıdır, doğaldır, biyolojik çeşitlilik düzeyi ise son derece yüksektir;
- ✓ orman ekosistemlerinin yersel dağılımı, ağırlıklı ekolojik nedenlerle dengesizdir;
- ✓ tümüne yakın bir kısmı “devlet ormanı” sayılan yerlerde toplam 5,1 milyon hektar alan çeşitli özel amaçlarla (milli park, tabiatı koruma alanı, tabiat parkı, muhafaza ormanı, gen koruma ormanı vb yaklaşık yirmi çeşit alan) koruma altına alınmıştır.

Öte yandan, ülkemizde yaklaşık yüzseksen yıllık bir geçmişe sahip ormancılık çalışmalarının gerektirdiği;

- ✓ orman yolu, bina, köprü, araç-gereç vb alt yapı tesisleri yeterince vardır;
- ✓ araştırma, teknik ile ekolojik bilgi ve deneyim birikimi oldukça yüksektir;
- ✓ yönetsel yapısı sorunlu da olsa ülke yüzeyinde yaygın biçimde örgütlenmiştir;
- ✓ yaklaşık dörtbini teknik personel olmak üzere 39 bin kamu çalışanı işlendirilmektedir,
- ✓ 2017 yılında %51'i “özel bütçe”, %49'u da “döner sermaye” kaynaklı olmak üzere toplam 6,7 milyar TL parasal kaynak kullanılabilmiştir.

Öte yandan; ülkemizde henüz tüm karasal yüzeyin yönetilmesine yönelik çok boyutlu (ekolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel...) bütünleşik işlevsel arazi yönetim planlamaları yapılmıyor. Öyle ki, “mekânsal strateji planları” bile hukuksal olarak 2012 yılında gündeme gelmiştir ancak henüz hazırlanmamıştır. Bu nedenle ülkemizde ormancılık çalışmaları hemen hemen yalnızca orman ekosistemlerinin doğal olarak bulunduğu yerlerde yapılıyor. Başka bir söyleyişle; ülkemizde, günümüzde bile ekonomik, toplumsal ve kültürel nedenlerle yapılması gereken, yanı sıra, ekolojik koşulların da uygun olduğu, yanı sıra, zorunlu kıldığı yerlerde ormancılık yapılmıyor. Dolayısıyla, ekolojik yönden yaşamsal önem taşıyan orman ekosistemi oluşturma amaçlı ağaçlandırma çalışmalarının yapılması gereken yerler ile amaçları ülkesel düzeyde gerçekçi olarak belirlenememiştir. Epeyce

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

bir zamandır, ülkemizin nerelerinde hangi amaçlar ve tekniklerle ne denli ağaçlandırma yapılması gerektiğine ilişkin bilgilere ulaşmayı çabalıyorum. Ancak, kime sorduysam böyle bir bilgi veremiyor. Buna karşılık, deyim yerindeyse, “sağda solda”, ülkemizde “**teknik yönden ağaçlandırma yapılabilir**” ya da “**ağaçlandırmaya uygun**” alanların genişliğiyle ilgili bilgiler öne sürülebilir. Örneğin:

- ✓ TC Çevre ve Orman Bakanlığı:²

“AGM tarafından 1999-2000 yıllarında gerçekleştirilen etüt ve değerlendirme çalışmalarına göre ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmalarına konu teşkil eden potansiyel alanların da sırasıyla 2.4 milyon ha, 1.4 milyon ha ve 0.8 milyon ha (toplam 4.6 milyon ha) olarak tespit edilmiştir.”

- ✓ TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı:³

“Yaklaşık 4.2 milyon hektarı bozuk orman alanı ağaçlandırma, rehabilitasyon, erozyon kontrolü çalışmaları ile verimli ormanlar haline dönüştürülmesi gerekmektedir. Ayrıca, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışması yapılabilecek yaklaşık 1 milyon hektar hazine arazisi tespit edilmiştir.”

- ✓ TMMOB Orman Mühendisleri Odası:⁴

“Ülkemizde, 2,4 milyon hektar “teknik yönden ağaçlandırmaya uygun saha” bulunuyor”.

- ✓ Tezcan Yıldırım aktardığı bilgilere göre ülkemizde yaklaşık 2,4 milyon hektarda ağaçlandırma yapılabilir:

Çizelge 1: Ülkemizde Ağaçlandırma ve Erozyon Önleme Çalışması Yapılabilecek “Potansiyel” Alanlar (Hektar)

Bölgeler	Ağaçlandırma	Erozyon Önleme	Toplam
Marmara	135341	2740	138081
Akdeniz	334096	205500	539596
Karadeniz	328991	173727	502718
Doğu Anadolu	206581	60981	267562
Ege	122846	24301	147147
Güneydoğu	366209	148159	514368
İç Anadolu	930841	433404	1364245
TOPLAM	2424905	1048812	3473717

Kaynak: Tezcan Yıldırım; “İstanbul Orman Bölge Müdürlüğünde Ormancılık Politikası Yönünden Ağaçlandırma Sorunları Ve Çözüm Yolları”; İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 55, Sayı 1, Sayfa 105. 2005, İstanbul, (Yazar, bu verileri nereden sağladığına ya da nasıl ürettiğine herhangi bir açıklık getirmemiş ne yazık ki.)

Oysa, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2003 yılında değiştirilen 58. maddesinde;

“Orman rejimine dahil veya yeniden orman tesis edilecek yerlerde havza bazında yapılacak ağaçlandırma, erozyon ve sel kontrolü, çığ ve heyelanların önlenmesi, ekosistemlerin korunup geliştirilmesi ve havza-da yaşayan insanların hayat şartlarının iyileştirilmesi faaliyetleri, Çevre ve Orman Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili kuruluşlarla birlikte hazırlanan **entegre projeler halinde** uygulanır.”

kuralına yer verilmiştir. Dış kaynaklı birkaç “havza rehabilitasyon projesi” dışında, bu kuralın yerine getirildiğini en azından ben bilmiyorum.* Kaldı ki, bu kuralın gerektiği gibi yerine getirilebilmesinin

* Öğrenebildiğime göre Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü'nün (ÇEM) “**Potansiyel Ağaçlandırma Sahaları Veri Tabanı ile Havza İzleme Sisteminin Geliştirilmesi Projesi**” kapsamında 25 büyük su havzasındaki 14.608 “mikro havza” ile 1.848 “alt havza” belirlenmiş; İç Anadolu Bölgesi'nde, Sakarya havzasında Ankara, Çankırı ve Bolu illerinin bir kısmını kapsayan 461,6 bin hektarlık bir alanda “pilot çalışma” yapılmıştır. Ancak, Projenin sonuçlarına henüz ulaşamadım. İlgili Bakanlıktaki dost bildiğim de artık iyiden iyiyeye “ketumlaştı”; deyim yerindeyse “selam verip bilgi vermiyorlar”. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nu ise en azından “benim için” işlemiyor.

Öyle anlaşılıyor ki OGM ile ÇEM belli bir dönemde yapacağı ağaçlandırma çalışmalarının niceliği ile yersel dağılımını “yapsak yapsak nerelerde, ne kadar ağaçlandırma yapsak (ya da yapabiliriz?) yaklaşımıyla belirliyor ☺

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

öncelikli koşullarından birisi de, yineleme pahasına olsa bir kez daha söylüyorum: Ülkemizin neresinde, hangi amaçlar ve tekniklerle ne denli ağaçlandırma yapılmasının **gerekli olduğunun** – yani *yalnızca “uygun olduğunun” değil !* - belirlenmesidir. Dilerim belirlenmiştir de benim bilgim yoktur. Belirlenmediyse eğer, “endüstriyel ağaçlandırma” çalışmalarının yalnızca “teknik/ekolojik yönden uygun” olduğu varsayılan yerlerde yaygınlaştırmasından “fena halde” kaygı duyuyorum; bence siz de duymalısınız.

Bu belirsizliklere karşın ağaçlandırma yapmanın ya da “ağaç dikmenin”[©] öteden beri neredeyse kutsal bir eylem sayıldığı ülkemizde 1946-2017 döneminde, çeşitli engellemelere karşın tam 8,7 milyon hektarda “orman ekosistemi oluşturma” amaçlı çalışma *-yalnızca ağaçlandırma değil !-* yapılabilmektedir. Bu kapsamda, 2017 yılı sonuna değin, toplam;

- ✓ 2,4 milyon hektar ağaçlandırma (“orman içi” ile “orman dışı”),
- ✓ 3 milyon hektar orman ekosistemi iyileştirme (“rehabilitasyon”),
- ✓ 1,5 milyon hektar “toprak erozyonu önleme”,
- ✓ 230 bin hektar “otlak iyileştirme”,
- ✓ 135 bin hektar “özel ağaçlandırma”,
- ✓ 847 bin hektar “orman ekosistemi gençleştirme” (suni tensil) ile
- ✓ 623 bin hektar “enerji ormanı oluşturma”

çalışması yapılabilmektedir⁵.

Bu arada geçerken yine “bir kez daha” belirteyim: Özellikle 2000’li yıllarda siyasal iktidar, ekonomik gelişmelerde olduğu gibi, ormancılık çalışmaları konusunda da kamuoyunu sürekli olarak yanıltmaya çalışıyor. Sözü edilen ve toplamda %34,6’lık bir paya sahip olan “rehabilitasyon”, yeni orman ekosistemi oluşturma çalışması değildir. Bu nedenle OGM’nin WEB sitesinde yer verilen ve başta Cumhurbaşkanı olmak üzere kamuoyuna her fırsatta açıklanan “15 yılda 49 milyon hektarda ağaçlandırma yaptık” açıklaması doğru değildir. OGM’nin “resmi istatistiklerine” göre, 2003-2017 döneminde %11,4’ü OGM, % 2,1’ özel kişiler ile kuruluşlar tarafından olmak üzere yalnızca 9 milyon “dönümdür”; evet evet, yalnızca 9 milyon “dönüm” ağaçlandırma (+ “suni tensil”; *fidan dikim ya da tohum ekim yoluyla orman ekosistemi gençleştirme*)) yapılabilmektedir!

49 milyon dönüm neredee, 9 milyon dönüm nerede... Neyse...

Gelelim şu “endüstriyel ağaçlandırma” (ENA) yaklaşımına...

Bildiğiniz gibi, ağaçlandırma çalışmaları son derece çeşitli amaçlarla yapılabiliyor. Açıktır ki, bu amaçların belirlenmesinde göreceli olarak en belirleyici değişken, ekolojik koşullardır. Öyle ki, ekolojik koşullar;

- ✓ ağaçlandırma amaçlarının belirlenmesini, yanı sıra, yersel ve işlevsel olarak önceliklendirilmesinde,
- ✓ ağaç ve ağaççık türünün seçilmesinde,
- ✓ yararlanılacak yöntem ile tekniğin belirlenmesinde,
- ✓ zamanının kararlaştırılmasında

belirleyici olur. Ek olarak; bu değişkenler de birbirleri etkiler. Bu nedenlerle ağaçlandırma, özellikle de orman ekosistemi oluşturma amaçlı ağaçlandırma çalışmalarının planlanması, yanı sıra, projelendirilmesi ve uygulanması çok boyutlu bir karar ve eylem alanıdır. Buna karşılık, ENA çalışmaları, bu denli çok boyutlu etkinlikleri gerektirmiyor. Örneğin, OGM’nin yayımladığı “**Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı 2013-2023**” isimli belgede Ali Sencer Birler’den aktarılan şu tanım, ENA çalışmalarının ayırt edici özelliklerini açıklıkla ortaya koyuyor⁶:

“Endüstriyel orman ağaçlandırmaları; nispeten verimli topraklarda, yoğun toprak hazırlama ve bakım teknikleri uygulanarak ve genetik olarak ıslah edilmiş yüksek verim gücünde ağaç türleri (orijinleri, klonları) kullanılarak tesis edilen ve nispeten kısa idare süreleri sonunda hasat edilebilen, yıllık odun hammaddesi artımının en az 10 m3/ha, hasat için gerekli idare süresinin ise 10-30 yıl arasında değiştiği ağaçlandırmalardır.”

OGM ise anılan belgede daha geniş kapsamlı bir açıklama yapmış:

“Sürekli gelişen ve çeşitlenen sanayinin ve toplumun taleplerine cevap verebilmeyi öngören; yatırımın temel gayesi odun hammaddesi üretimi olmak kaydı ile, makinalı çalışmaya uygun büyüklükteki geniş ve yüksek verim potansiyeline sahip sahalarda tesis ve bakım çalışmalarında yoğun mekanizasyonun uygulanacağı, Türkiye şartlarında kısa sürede yüksek verim gücüne sahip, hızlı gelişen türlerin ıslah edilmiş orijinleri/ klonları/melezler kullanılarak tesis edilen ve kısa idare süreleri ile işletilen, yıllık odun hammaddesi artımının en az 10 m³/ha olduğu ağaçlandırmalardır.” (Sayfa 6)

2012 yılında tümüyle yenilenen **Ağaçlandırma Yönetmeliği**'nin uygulanmasını düzenleyen 6912 sayılı “Özel Ağaçlandırma” Tamiminin 1. Maddesinde ENA çalışmaları için şöyle bir tanıma da yer verilmiş:

“**Endüstriyel ağaçlandırma:** Hızlı gelişen odun ve odun dışı orman ürünü veren kısa süre sonunda yüksek miktarda odun hammaddesi ve/veya **meyve üretimini gaye edinen** ticari ağaçlandırmaları”

Dikkatinizi çekmiştir sanırım: Bu tanımda, “odun hammaddesinin” 😊 yanı sıra ne anlama geldiğine açıklık getirilmeyen “meyve üretimi” amaçlı “ticari” ağaçlandırmalara da yer verilmiş. Olacak şey değil ! Bu konuyu daha sonra yeniden ele alacağım.

Bu tanımlar göz önünde bulundurulunca ENA'lar için yapılan “ağaç tarımı”, “orman tarımı”, “orman tarlaları”, “odun hammaddesi üretim endüstrisi”, “endüstriyel orman plantasyonları” vd yakıştırmaların hiç yadırganmaması gerekiyor doğrusu. Dolayısıyla TEMA'nın kurucularından Sayın Nihat Gök-yiğit'in kurulmasına önderlik ettiği ENAT'ın açık adının “**Endüstriyel Ağaç Tarımı** Sanayi ve Ticaret AŞ” olması, bence de yerinde bir adlandırmadır.

Öte yandan, anılan Eylem Planında yapılan açıklamaya göre⁷:

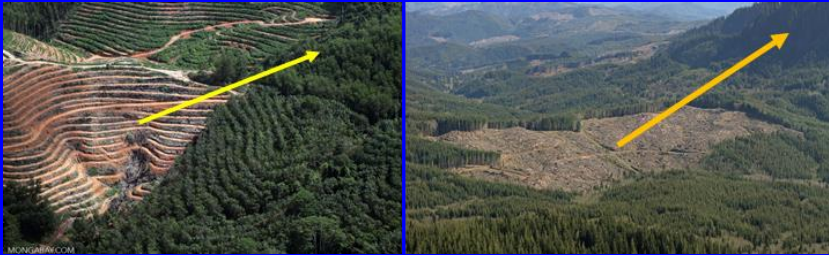
“2013 yılı başından itibaren, kızılçam, sahilçamı kızılalgaç, dişbudak, okaliptüs ve kavak gibi hızlı büyüyen türlerle endüstriyel ağaçlandırma yapmaya uygun potansiyel alanların belirlenmesi için çalışmalara başlanmıştır.

Tespit edilen türlerin yetişme ortamları dikkate alınarak geçmişte yapılan ağaçlandırmalarla tesis edilen sahalardan mevcut doğal ormanların da dikkate alınmak suretiyle endüstriyel ağaçlandırma çalışmalarına konu edilebilecek potansiyel alanların;

- ✓ I-II. bonitette,
- ✓ Arazi eğiminin %30'un altında olduğu,
- ✓ Yoğun mekanizasyon ve kültür tekniklerinin uygulanacağı,
- ✓ Edafik ve fizyografik şartlar yönünden uygun olan,
- ✓ Blok olarak en az 5 ha büyüklük

kriterlerle belirlenmesine karar verilmiştir. 2013 yılı içinde 13 Orman Bölge Müdürlüğünde orman alanlarında yapılan yersel tespitlerle, endüstriyel ağaçlandırmalara konu edilebilecek 164.922 ha alan tespit edilmiştir.”

Ayrıca belirtmememe gerek var mı bilmiyorum: ENA çalışmaları için “devlet ormanı” sayılan arazilerde bulunan doğal orman ile maki ekosistemlerin tıraşlanmasını gerekecektir. Bu amaçla, arazi hazırlığı için iş araç-gereçlerinden yoğun olarak yararlanılabilecek; odun verimini artırma amacıyla gübreleme, ilaçlama, sulama vb işlemler de zorunlu olabilecektir. Açık ki, doğal orman ve maki ekosistemlerinin içinde ya da yakınında yapılacak bu türden işlemler çevredeki orman ve maki ekosistemlerini, özellikle de bu ekosistemlerini yurt bellemiş yabancı canlıları da etkileyebilecektir. Böyleyken yapılagelen tartışmalarda, yayınlanan belgelerde ENA çalışmalarının bu türden

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

olası olumsuz etkilerinin nasıl önleneceği ya da nasıl en aza indirilebileceğine ilişkin, deyim yerindeyse, “dişe tırnağa dokunur” herhangi bilgiye, dilendirilen bir kaygıya, tartışmaya en azından ben rastlayamadım.

Öte yandan; ENA çalışmaları sırasında çeşitli ağaç türünden yararlanılabiliyor. Sözgelimi, Eylem Planında öngörülen ENA çalışmalarının ağaç türlerine dağılımı şöyledir:

Ağaç Türü	Hektar	Ağaç Türü	Hektar
Kızılçam	145151	Dişbudak	3393
Sahilçamı	14069	Kavak	1119
Okaliptüs	1190	TOPLAM	164922

Kaynak: OGM, Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı 2013-2023, Sayfa 97.

Anılan Eylem Planında 2013-2013 döneminde her yıl 10 bin hektarda gerçekleştirilmesi öngörülen ENA çalışmalarının orman bölge müdürlüklerine dağılımı ise çeşitli yönlerden bence çok düşündürücüdür:

Orman Bölge Müdürlüğü	Hektar	Orman Bölge Müdürlüğü	Hektar
Adana	7924	İstanbul	21201
Adapazarı	7906	İzmir	38573
Antalya	11268	K.Maraş	4628
Balıkesir	14319	Kastamonu	1761
Bursa	11008	Mersin	5668
Denizli	4948	Muğla	28362
Isparta	7357	TOPLAM	164922

Agy; Sayfa 19.

Ancak, Eylem Planında belirtildiğine göre;

“Yapılacak çalışmalar ile bu sahalara ilave olarak belirlenecek yeni sahalar da endüstriyel çalışmalara konu edilebilecektir.”

Siz bu açıklamayı nasıl yorumluyorsunuz bilemem: Bana öyle geliyor ki; deyim yerindeyse, Eylem Planı döneminde (ya da sonrasında?) plan dönemi için öngörülen 164,9 bin hektar da aşılabilecektir.

Sanırım anlaşılmıştır: ENA, kesinlikle orman ekosistemi oluşturma amaçlı ağaçlandırma çalışmaları değildir ! Görüldüğü gibi, kimse de aksini söylemiyor zaten. Ama ben daha ileri gidip şunu söyleyebilirim:

ENA çalışmaları ormancılık çalışması da değildir; olsa olsa, gerektiğinde orman mühendisliğinden de yararlanılabilecek, ancak, orman mühendisliği hizmetlerinin en aza indirildiği, ağaçlıklı alan oluşturma çalışmalarıdır ! Kapsamında kızılçam, sahilçamı, dişbudak vb orman ağacı türlerinden de yararlanıyor olması bu gerçeği değiştirmiyor bence. Kısacası, ENA çalışmaları, ormancılıktan çok tarımsal iş ve işlemlerin ağırlık kazandığı bir etkinliktir*.

Öte yandan, tamam; uygun arazilerde, uygun ağaç türleriyle ve tekniklerle yapıldığında göreceli olarak kısa dönemde ekonomik getirisi göreceli olarak yüksek ağaçlandırmalardır. Ancak, ya olası ekolojik getiri ve götürüleri?

Gerçekten de; epeyce arandım ama ENA çalışmalarının değişik koşullarda olası ekolojik etkilerini ortaya koyan, içime sinebilecek yetkinlikte araştırma bulgularına rastlayamadım. Ekolojik koşulların son derece değişken olduğu ülkemizde bu sizce de son derece önemli yoksun değil midir?

Bulabildiğim bir kaynakta ise şu tezler öne sürülmüş⁸:

* Okuyorsanız meslektaşlarım bu düşünceme nasıl kızacaktır, kimbilir. Dileğim, yalnızca “yargısız infaz” yapmamaları; tartışmaları.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ Monokültür böcek afetlerini doğurabilir.
- ✓ Plantasyonun seçilen türe uygun yetiştirme muhitlerinde kurulmaması önemli sorunlar ortaya çıkarır.
- ✓ Endüstriyel ağaçlandırmalarda yörenin klimaks meşcere karışımının devam ettirilmesi mümkün değildir.
- ✓ Tohumların seçilmiş uygun orijinlerinden olması, aksi halde sorunlar yaşanır.
- ✓ Hızlı gelişen türler toprağı çok sömürdüklerinden üst üste endüstriyel üretime tahsis edilmesi verim gücünün azalmasına, muhtemel böcek zararlarının artmasına sebep olur.
- ✓ Bakımların ihmali, geç başlanarak kuvvetli ve uzun aralıklarla yapılması monokültürde telafisi mümkün olmayan zararlara yol açar,
- ✓ Yabancı türlerin zararlılarının parazitleri ve yırtıcıları bulunmadığı için böcek afetlerinin ortaya çıkması engellenme çok önemlidir.
- ✓ Ağaçlandırma alanlarında ot alma zararları çok önemlidir.

Düşünelim ki, ENA çalışmaları için ağırlıkla öngörüldüğü gibi “devlet ormanı” sayılan araziler içinde, çoğunlukla da özel kuruluşlara yaygın olarak izin verilebilecek; hem de varlık nedenleri yalnızca kârlarını ençoklamak olan özel kuruluşlara... Oysa, ENA yaklaşımı, “hızlı gelişen tür ağaçlandırmaları” adıyla 1970’li yıllarda da gündeme gelmişti. Ancak, çoğunlukla OGM tarafından yürütülmesine karşın bu çalışmaların yapıldığı yaklaşık 60 bin hektar alanda bile yukarıda sözü edilen olumsuzlukların çoğu yaşanmıştır. Peki; benzer olumsuzluklar bundan sonra yapılacak ENA alanlarında da yaşanır mı? kimler sorumlu tutulacak? Hem sonra tutulsalar bile, deyim yerindeyse, iş işten geçmiş olmayacak mı? Kesinlikle gözardı edilmemesi gereken en azından ekolojik olumsuzlukların şimdiden tüm boyutlarıyla tartışılması gerekmiyor mu; ne yazık ki hayır, tartışılmıyor.

Neden “endüstriyel ağaçlandırma”?

Ülkemizde 2010’lu yıllarda et, pirinç, kuru fasulye, en sonunda da patates ile soğan yetmezliği, yüksek fiyat artışları gündeme geldiğinde ne yapıldığını anımsıyorsunuzdur; dışalım ! Peki; sorun çözümlenebildiği mi? Enerjide dışa bağımlı olduğumuz doğalgazda öngörülemez fiyat artışları olduğunda, pek çok kentte yeniden linyit kömürüne dönüş olmadı mı; bu dönüşün yaşandığı büyük kentlerde bile yoğun hava kirliliği gündeme gelmedi mi? Sonra; elektrik üretim maliyetlerini olabildiğince düşürebilmek için derelerimiz öldürülmedi mi? Şimdi;

<<- Bu türden yönelimlerin ortak paydası nedir?>>

diye sorsam, siz ne yanıt verirdiniz kestiremiyorum doğrusu. Bense;

<<- Tüm bu türden yönelimlerin temel nedenleri, önem ve öncelik sırasına göre;

- ✓ daha kolay sermaye birikimi,
- ✓ özellikle dışsatıma en kolay yoldan rekabet gücü kazandırılması,
- ✓ karar vericilerin uzun dönemli, yanı sıra, çok boyutlu düşünme becerisinden yoksunlukları,
- ✓ plansızlık,
- ✓ hukuksuzluk

vb yapısal gerçekliklerdir ! Bunların yanı sıra kolaycılık, yatırımcıların aç gözlülüğü gibi öznel nedenler de sayılabilir. >>

derdim. Ancak, çok daha önce;

<<- Ayağınızı yorganınıza göre uzatın Efendiler: Hammadde kaynağınız, en azından şimdilik, dışsatıma yönelimi destekleyebilecek nitelik, nicelik ile düşük maliyetten yoksundur; bunu biliyor olmalısınız. Böyleyken, verimlilik düzeyinizi yükseltebilecek bilgiler ile becerilerden de yoksunsanız dışsatıma yönelmeyin; deyim yerindeyse, “topal eşeğinizle kervana katılmaya” çalışmayın !>>

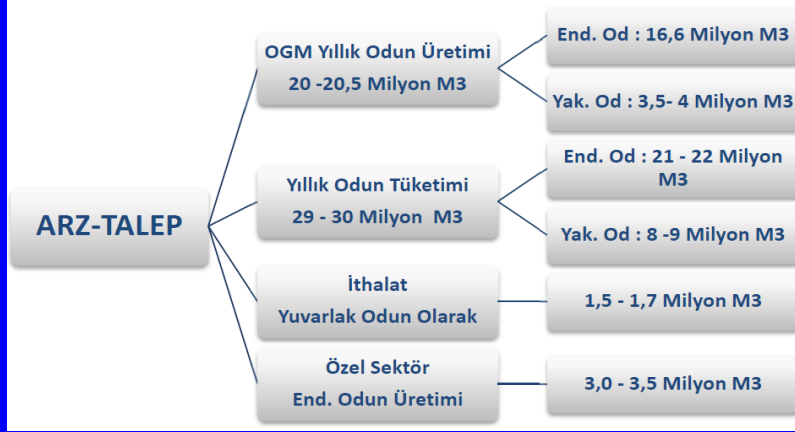
uyarısını yapardım. Dinlemezlerdi kuşkusuz. Şimdi “hızlı ENA’cılarını”, özellikle de OGM’cilerin şu türden açıklamalarının bir anlamı var mı sizce; olabilir mi? Sözgelimi:

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ Ülkemizde kentleşme hızına koşut olarak odun kökenli sanayi ürünlerine yönelik istem de giderek artıyor !
- ✓ Ülkemizde üretilen odun kökenli ürünlerin sanayi kuruluşlarına maliyeti yüksek; buna karşılık gerektiğince nitelikli değil; bu da ülkelerarası rekabet edebilme olanaklarını kısıtlıyor!
- ✓ Ülkemizde yurt içinde sunulabilen odun kökenli endüstriyel odun, istemi yeterince karşılayamıyor; dışalım zorunlu oluyor !

OGM'nin verilerine bakarsanız, özellikle dışarıya yönelik üretim yapan odun kökenli ürün sanayilerinin hammadde odun gereksinmesi dışalım gerektiriyor:

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı; **Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Üretim ve Pazarlama Faaliyetleri, 2016**, Ankara, Sayfa 3.

- ✓ Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı 2013-2023'te belirtildiğine göre⁹;
“Türkiye’de orman ürünü işleyen tesislerin hammadde işleme kapasitesinin yılda 27 Milyon m3'lere ulaştığı tahmin edilmektedir.
 - Ülkemizde yılda 27-28 milyon m3/yıl kadar odun hammaddesi tüketilmektedir.
 - Orman alanlarımızın bugünkü üretim gücü 33.6 milyon m3/yıl civarındadır. Bu miktarın yıllık 18-20 milyon m3’ü Orman Genel Müdürlüğü’nce üretilmektedir.
 - Ahşaba alternatif ikame maddelerinin çevre için oluşturduğu olumsuzluklar karşısında son yıllarda ahşap kullanımına dönülmesi sürecinde odun hammaddesi talebinde önemli oranda artış olmuştur.Bugün ve yakın gelecekte, orman endüstrisinin istediği kalite ve miktarda odun hammaddesi arz açığının bulunduğu bir gerçektir.”
- ✓ Orman Genel Müdürü şu açıklamayı yapıyor¹⁰;
“Endüstriyel ağaçlandırma ve bu konuda özel sektöründe bu işin daha fazla içinde olmasını arzu ediyoruz. Bugün ülkemiz yılda 1 milyar dolarlık odun hammaddesi ithalatı yapıyor. Bizlerin bu konuda sorumluluğu olduğunu düşünüyor; gerek kamu gerekse özel sektör olarak sizlerin de katkılarıyla önümüzdeki kısa zaman diliminde odun hammaddesi ithal eden bir ülke konumundan odun hammaddesi ihraç eden bir ülke olmayı planlıyoruz.”
- ✓ ENA çalışmalarıyla oluşturulan ağaçlıklı alanlarda yıllık odun verimi doğal ormanlardakinden çok daha yüksektir. Sözelimi; “doğal” sayılan orman ekosistemlerinde hektardaki yıllık odun verimi (“artım”) ortalama 2 m3/hektar/yıl’dır. (“Verimli” ya da “normal” sayılan orman ekosistemlerinde 3,5 m3/hektar/yıl iken “bozuk ya da “boşluklu kapalı” sayılan orman ekosistemlerinde 0,21 m3/hektar/yıl’tür).¹¹ Üstelik de ağaç türlerine göre değişmekle birlikte 40 ile 100 yılda hasada uygun duruma gelebiliyor. Buna karşılık, “endüstriyel ağaçlandırmalarla” oluşturulan ağaçlıklı alanlarda odun verimi, yine ağaç türlerine göre 10-30 yıl içinde 10-50 m3/hektar/yıl arasında değişebiliyor.
- ✓ Odun kökenli ürün sanayilerinin hammadde odun istemleri yurt içinden olağan yollar ve yöntemlerle karşılanamadığında doğal orman ekosistemleri üzerinde baskılar artıyor;

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ Endüstriyel amaçlarla yapılan ağaçlandırmalarla oluşturulan ağaçlıklı alanlar da karbon yutaklığı işlevini görebiliyor;
- ✓ Endüstriyel ağaçlandırma çalışmalarının yaygınlaştırılması kırsal kesimde yaşayanlara yeni/ek gelir olanakları sağlıyor vb.
- ✓ Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu'nun Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı 2013-2023'deki sunuş yazısında şu görüşlere yer verilmiş¹¹:

“Bugün ülkemizde yılda yaklaşık 3 milyar dolar kaynağımız, maalesef odun hammaddesi ithalatında kullanılmaktadır. Bu alanda yapacağımız çalışmalar ile odun hammaddesi ithalatı için kullanılan kaynağı asgariye indirme sorumluluğumuz vardır. Birim alandan azami verim ve hasılayı temin etme gayesine ulaşmak için kitle üretimine yönelik, “Hızlı Gelişen Tür Ağaçlandırmaları” olarak da bilinen “Endüstriyel Ağaçlandırmalara” önem ve öncelik vermek mecburiyetindeyiz. Böylece; doğal orman alanlarımızın doğallığı, koruma-kullanma dengesi gözetilerek bozulmadan korunacak ve gelecek kuşaklara miras olarak bırakılabilecektir. Aynı zamanda ormanlarımız, ekolojik ve biyolojik dengenin bütün unsurları korunarak işletilecek, kısa ve orta vadede farklı sanayi kollarının talep edeceği odun hammaddesi ihtiyacı ülke kaynaklarından karşılanarak ithalatın azaltılması da mümkün olabilecektir.”

OGM'nin Çizege 2'de sergilediğim veriler de yukarıdaki “savları” büyük ölçüde doğruluyor sanki*.

Çizelge 2: Yurt İçinde Tüketime Sunulan Odun Kökenli Endüstriyel Ürün (1000 m³)

Yıllar	Yurtiçi İşlenmemiş Endüstriyel Odun Hasadı			Dışalım		TOPLAM SUNUM	OGM'ye Göre Açık*
	OGM	Ötekiler	Toplam	İşlenmemiş Endüstriyel Odun	Kereste		
2010	12792	3300	16092	1175	779	18046	-2177
2011	13293	3300	16593	1104	1100	18797	-1915
2012	13883	3300	17183	1002	1161	19346	-1622
2013	14422	3300	17722	671	1161	19554	-2586
2014	14995	3350	18345	570	1376	20291	-2018
2015	16097	3370	19467	474	1334	21275	-1267
2016	17346	3380	20726	386	1290	22402	-2012
2017	17008	3400	20408	54	1210	21672	-2751
2018	14877	2200	17077	37	601	17715	-14

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2019-2023, Orman Genel Müdürlüğü, 2018, Ankara, (Bu kaynağın 26-27. sayfalarındaki Çizelge 23'den yararlanarak düzenledim).

Bu açıklamalarda, yanı sıra, Çizelge 2'deki verilerdeki gerçeklik payını yadsıyacak değilim kuşkusuz. Ancak, bana sorarsanız, bu gerekçelerde öne sürülen sorunların çoğu yalnızca birer **sonuçtur**. Yapılması gereken ise, bu **sonuçlar** karşısında ağlaşmak, dahası bu **sonuçları** her fırsatta öne sürerek akıl dışı uygulamalara kalkışmak değildir; bu, en hafif deyişle, kolaycılıktır! Öncelikle yapılması gereken ise, bu **sonuçlara** yol açan nedenlerin belirlenmesi, giderek de ortadan kaldırmasıdır. Söz gelimi; OGM, bu olumsuzluğun aşılmasına yönelik çabalara yeterince giriyor mu? Ne var ki, artık

* Anlaşılan OGM'nin hesaplamasında, stok hareketleri de göz önünde bulundurularak;

$$\text{Yıllık Açık} = \text{Yıllık Hasat (OGM+Özel)} - (\text{Yıllık Satış (OGM+Özel)} + \text{Yıllık Dışalım})$$

işlemi yapılmış. Ben olsam “açık” olarak yalnızca yıllık dışalım miktarlarını temel alırdım.

Öte yandan, odun kökenli dış ticaret dengesindeki değişiklikleri yalnızca nicel büyüklüklerle değerlendirmemek gerektiğini düşünüyorum. Fiyat düzeyleri ile yurtiçinden karşılanamayan kimi odun kökenli ürünleri için tek seçenek dışalım olabilir vb.

Öte yandan Çizelge çok tartışılması gereken bir görüntü de sergiliyor, yanı sıra, çok daha önemli bir gerçeklik dikkat çekiyor: “İşlenmemiş endüstriyel odun” sunumunun 2013 yılından başlayarak artmasına, buna karşılık “işlenmemiş endüstriyel odun” dışalımının hızla azalmasına karşın nasıl oluyor da açıkta önemli düzeyde artış olabiliyor? Sonra: aynı dönemde OGM'nin “işlenmemiş endüstriyel odun” sunumu artırılınca – demek oluyor ki böyle bir artış, ENA vb yollara başvurmadan da gerçekleştirilebiliyormuş ☺ – dışalım çok önemli düzeyde azaltılabiliyormuş! Neresini ele alırsanız, tutarsızlık bence!

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

çağdışılaşmış egemen ormancılık ideolojisi ve hantallaşmış, iyiden iyiye antidemokratikleşmiş ormancılık örgütlenmesiyle bu gereğin yerine getirilebilmesi, deyim yerindeyse, “balığın kavağa çıkması” denli olanaksızdır. Bu nedenle; OGM'nin “stratejik planları” vb belgelerinde yer verilen “eylemlerin”/“faaliyetlerin” gerçekleştirilebilmesi, dolayısıyla da öngörülen “hedeflere” ulaşılabilmesi gerçekçi beklentiler değildir. Bakar mısınız OGM'nin Stratejik Plan 2017-2023'ündeki şu hedefine¹²;

“Hedef (H3.2): Oduna dayalı orman ürünlerinde kalite ve verimlilik artırılacak, maliyetler düşürülerek iç ve dış piyasada sürdürülebilir rekabet sağlanacaktır.”

İsterseniz OGM'nin bir de **2018 Performans Programı**'nın 25 ile 26. Sayfalarında yer verilen “stratejik gaye”, “performans hedefi” ile “faaliyetlerine” bakınız:

- “*Stratejik Gaye (G2): Ormanları Geliştirmek, Verimliliğini Artırmak ve Alanlarını Genişletmek*”

Stratejik Hedef	Performans Hedefi	Faaliyetler
H2.3: Endüstriyel ağaçlandırmaya uygunluğu tespit edilen toplam 165.000 hektarlık potansiyel alanda uygulama oranı % 11'den % 26'ya çıkarılacaktır.	PH2.3.1: Endüstriyel ağaçlandırmaya uygunluğu tespit edilen potansiyel alanda uygulama oranı % 17'ye çıkarılacaktır.	F2.3.1.1: Endüstriyel ağaçlandırma.

- “*Stratejik Gaye (G3): Ormanların Ürettiği Mal ve Hizmetlerden Toplumun Optimum Düzeyde Faydalanmasını Sağlamak*”:

Stratejik Hedef	Performans Hedefi	Faaliyetler
H3.2: Oduna dayalı orman ürünlerinde kalite ve verimlilik artırılacak, maliyetler düşürülerek iç ve dış piyasada sürdürülebilir rekabet sağlanacaktır.	PH3.2.1: Endüstriyel odun üretiminde verimlilik ve kalite artırılacaktır.	F3.2.1.1: Odun üretimi ve kalitesinin artırılması.

Siz bu açıklamalardan OGM'nin öngörülen “stratejik hedef” için ne türden çalışmaları nasıl yapacağını anlayabildiniz mi; ben anlayamadım doğrusu. Kuşkusuz, benim anlayıp anlamam hiç önemli değil. Çok merak ediyorum; OGM'nin ilgili birimlerindeki karar verici ve uygulayıcı teknokratlar anlayabiliyor mu?

En iyisi; “- Neyse...” ya da “- Haydi canım sende !” deyip geçelim.

Oysa ENA hiç de yeni bir serüven değil !

Saniyorum, 2000'li yıllar bir de her türlü birikimin, deneyimin yoksanması; dolayısıyla, geçmişte gündeme gelen pek çok düzenleme ya da uygulamanın bu yıllarda “ilk” ya da “tek” olarak sunulması olsa gerek. Yaratıcı olmayan, en fazla aktarmakla yetinen kafalara özgü böylesi yaklaşımların yol açtığı ekolojik, ekonomik, toplumsal maliyet gerçekten de çok yüksek oluyor. 2000'li yıllarda yeniden gündeme getirilen –“piyasaya sürülen” ☺ - “endüstriyel ağaçlandırma” da bu türden bir yaklaşım.

OGM'nin, “endüstriyel ağaçlandırma” olarak anılmamakla birlikte, benzer amaçlarla ağaçlandırma yapma yaklaşımının tarihsel olarak 1957 yılında **Kavak Fidanlık Müdürlüğü**'nün kurulmasıyla birlikte gündeme geldiği söylenebilir. 1962 yılında **Kavakçılık Araştırma Enstitüsü**'ne dönüştürülen kuruluş, giderek, çalışma konularını çeşitlendirmiş; 1970 yılındaysa kuruluş yapısı büyük ölçüde değiştirilerek **Kavak ve Hızlı Gelişen Yabancı Tür Orman Ağaçları Araştırma Enstitüsü** adını almıştır. Böylece 1970'li yıllarda “hızlı gelişen yabancı türlerle ağaçlandırma” yapma çalışmalarının yaygınlaştırılmasının da yolu açılmıştır. Enstitü de 1962-1966 döneminde FAO'nun desteğiyle “**Türkiye Kavakçılığını Geliştirme**” ile 1972-1976 döneminde yürütülen “UNDP-FAO/TUR.71-521” sayılı “**Endüstriyel Orman Plantasyonları Projesi**”yle sürece yeni bir ivme kazandırılmıştır. Projeye kısaca;

“endüstriyel orman plantasyonları tesisine ait Hükümet programının hızlandırılmasını sağlayacak teknik ve ekonomik bilgileri üretmek”

amaçlanmıştır. Projenin hedefleriyse;

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

“gelecekte egzotik iğne yapraklı türler ile büyük çapta endüstriyel plantasyon sahaları tesisi için uygun metotların saptanması;

plantasyon projelerine ait fizibilite çalışmaları için, potansiyel yatırımcıları incelemek amacıyla Hükümete bilgi sağlanması;

orman içi ve orman dışı ağaçlandırma tekniklerine ait yatırımları koordine edilmesi ve kuvvetlendirmesi”.

olarak belirlenmiştir¹³. Proje kapsamında;

“Geniş endüstriyel plantasyon alanlarının tesisi için etkin ve ekonomik makineli arazi hazırlığı yöntemlerinin belirlenmesi,

Hızlı gelişen türlere uygun yetiştirme ortamlarının saptanması,

Egzotik ve yerli hızlı gelişen iğne yapraklı türler için, kaliteli tohum teminini de kapsayan bir ıslah ve yetiştirme programının geliştirilmesi,

Teknik ve ekonomik bilgi sentezi dahil olmak üzere, endüstriyel plantasyon olanakları ve politikalarının ekonomik yönden değerlendirilmesi”

çalışmalarının yapılması öngörülmüştür¹⁴.

TUR.71/521 Projesi kapsamında çeşitli “hızlı gelişen” yabancı ağaç türleriyle de ağaçlandırmalar (17 ha *Pinus taeda*, 1692 ha *Pinus radiata*, 140 ha *Pseudotsuga menziessii* 3263 ha *Eucalyptus camaldulensis* ve 53901 ha *Pinus pinaster*) yapılmıştır.

2002 yılındaysa TEMA Vakfı ile Çevre ve Orman Bakanlığı işbirliğiyle başlatılan; Hızlı Gelişen Orman Ağaçları ve Kavakçılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nün eşgüdümüyle İstanbul ve Düzce Orman Fakülteleri tarafından yürütülen “**Türkiye de Endüstriyel Orman Plantasyonlarının Tesisi ve Geliştirilmesi Projesi**”, kapsamında çalıştaylar, örnek uygulamalar yapılmıştır. Örneğin, 2003 yılında düzenlenen bir uluslararası çalıştayda, TEMA kurucularından Nihat Gökyiğit'in konuyla ilgili değerlendirmeleri bu bağlamda da anlamlıdır¹⁵:

“Çok ileri teşvikler ile birçok ülke ekonomilerinde önemli yer almaya başlayan ve Şili ve Yeni Zelanda ekonomilerinde 2. sektör seviyesine ulaşmakta olan bu sektörün ülkemizde harekete geçirilmesine destek bekliyoruz. Dünyanın başına büyük dert olan karbon emisyonuna karşı en etkili çare hiç şüphesiz yeşil örtüyü korumak ve genişletmektir. **Ağaç tarımı**, ekonomiye olduğu kadar çevreye hizmet etmek sosyal sorumluluğa duyarlı olmaktır.”

Başta FAO destekli çeşitli projeler olmak üzere ilgili Bakanlığın gerçekleştirdiği çalıştaylar, örnek uygulamalar, yayınlar izleyen yıllarda da sürmüştür; doğal olarak somut sonuçlarını vermeye başlamıştır.

“İsteyenin bir yüzü karar...”

OGM'nin ENA yöneliminde yalnız değildir kuşkusuz: Odun kökenli ürün sanayicilerinin bu doğrultudaki ENA istemleri de giderek yoğunlaşmış; OGM üzerinde “baskı” sayılabilecek boyutlar kazanmıştır. Bu istemlerden kimilerini aşağıda bilginize sunuyorum:

✓ TOBB Türkiye Orman Ürünleri Sektör Meclis Raporu (2012)¹⁶:

“Ham madde Sorunu: Kereste-parke ve kaplama-kontrplak imalat sanayisinin talebine uygun nitelikte tomruk kendi ormanlarımızdan yeterince üretilmemektedir. Ya da yerli tomruk kullanılması randıman ve kaliteyi düşürerek maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Dış pazarlardan temin edilen ham madde fiyatlarının yüksekliği sektörü olumsuz yönde etkilemektedir. Çözüm Önerisi: Yerli ham madde temininde karşılaşılan güçlüklerden dolayı üretimdeki açıkların ithalat yoluyla karşılanma zorunluluğu ülke ekonomisi ve orman kaynaklarımızdan yeterince yararlanamama yanında, kaynak israfına neden olacaktır. Bu nedenle, verimsiz ve bozuk orman alanları yeniden düzenlenerek, standartlara uygun üretime öncelik verilmelidir. Özel ormancılığın teşviki ve yaygınlaştırılması, **hızlı büyüyen endüstriyel ağaç türlerine öncelik verilmesi** çözüm için önemli katkı olarak değerlendirilmektedir. Devlet ormanlarının sertifikalanması, sertifikalı üretimin artırılması, kaliteli üretim açısından zorunluluk arz etmektedir.”

✓ 4-6 Ocak 2013 günlerinde TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile TOBB'un birlikte Abant'ta gerçekleştirdikleri “**Ormanlık Sektörünün Geleceği Arama Konferansı**”nda odun kökenli ürün sanayii işletmelerinden kişiler tarafından getirilen kimi öneriler:¹⁷

- Odun arzı kısa dönemde 25 milyon m³'e çıkarılmalı.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- Odun arzı 10 yılda 30 milyon m³'e çıkarılmalı.
 - Arazinin mülkiyetine bakılmaksızın devlet endüstriyel plantasyon için mevzuat düzenlenmeli. Özel sektöre endüstriyel plantasyonlar için teşvik verilmelidir.
 - Birinci bonitette hızlı gelişen endüstriyel plantasyonların özel sektöre açılarak kaynak desteği ile üretimin artırılması; 2023 yılına kadar 500.000 m³ endüstriyel plantasyon tesisi.
 - Ülkemizde odun hammaddesini kullanan sektörün hammadde ihtiyacının tamamının ulusal kaynaklardan karşılanması.
 - Mevcut G2 meşcerelerinde (I. II. Bonitet) kitlesel üretime yönelik faydalanmayla en yüksek ürünün alınması.
 - Hızlı türlerde yapılan ağaçlandırma çalışmalarında mevcut ömrünü doldurmuş sahalarda kesimin (üretimin) gerçekleştirilmesi.
 - Hızlı (genetik ıslahı yapılmış tohumlardan elde edilen fidanlarla) gelişen yerli türlerle, uygun alanlarda endüstriyel plantasyonların (yılda 40.000 ha sahada endüstriyel plantasyon yapılacak.
 - Kamu ve özel sektör eliyle, endüstriyel plantasyon yapmak. Özel sektöre plantasyon için teşvik vermek.
 - 10 yılda 500.000 ha plantasyon yapmak (400.000 Kamu, 100.000 özel sektör).
 - Sektöre plantasyon için alan sağlanması.
 - Kamunun 500.000 Hektar plantasyon yapması.
 - Piyasa türleri ve ormanların verim gücü dikkate alınarak endüstriyel odun üretiminin 20 milyon m³'e kalitenin ise en üst düzeye çıkarılması.
 - Genetik ıslahı yapılmış yerli türlerde uygun alanlarda 500.000 ha endüstriyel plantasyonun yapılması
 - Mevcut I. ve II. bonitet meşcereleri ile hızlı gelişen türlerle kurulan ormanlarda (pinus maritima, pinus radiata) kitlesel üretim yapılması.
 - 1. 500.000 Hektar endüstriyel plantasyon yapılması.
 - Endüstriyel plantasyon çalışma gruplarının oluşturulması.
 - Plantasyon yapılabilecek alanların belirlenmesi.
 - Endüstriyel odun üretiminin 20 milyon m³ çıkarılması, kaliteli emval üretiminin artırılması.
 - Mevcut idare müddetini doldurmuş endüstriyel plantasyon sahalarının üretime açılması.
- ✓ Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği **Levha Sanayii Sektör Raporu (2015)**¹⁸:

“Levha Sanayinin en önemli problemi; ana hammaddesi olan odun temininin yeterli olmaması ve yurt dışına göre pahalı olmasıdır. Türkiye’deki odun fiyatları, Avrupa’ya göre 2 kat, Amerika, Brezilya, Kanada, Venezuela, Ukrayna, Rusya’ya göre 3 kat daha pahalıdır. (Levha maliyeti içinde, odun hammaddesinin payı %45-53 civarındadır.) Türkiye, dünyanın en pahalı odununu kullanmakta olup, toplam odun hammaddesi ihtiyacının %30-35’ini ithal odun ve odun yongası (chips) ile karşılamaktadır. ... Türkiye’de odun hammaddesi üretiminin sektörün ihtiyacını karşılayacak miktarda artırılması ve uluslararası rekabete imkân verecek fiyat seviyesine getirilmesi gerekmektedir. ... Sonuç olarak, ağaç ve orman ürünleri sektörünün uluslararası pazarlarda söz sahibi olması ve rekabet edebilmesi için; odun ve tomruk satın alma maliyetlerinin düşürülmesi gerekmektedir...”

Hızlı gelişen ağaç türlerinin yetiştirilmesine ağırlık verilebilir.

Üreticiler kendi sektörlerinin ihtiyacı olan hammaddeyi yetiştirmek üzere tarım ormancılığı faaliyetlerine yönlendirilebilir. Gerek Orman Genel Müdürlüğü gerekse özel sektörün Endüstriyel Plantasyon çalışmaları acil olarak hızlandırılmalı desteklenmelidir.”

✓ Endüstriyel Ağaç Tarımı Sanayi ve Ticaret AŞ (ENAT):^{*19}

“Orman ürünleri dış ticaret açığının azaltılması, özellikle odun işleyen sanayi kuruluşlarının ihracat yeteneğinin ve kapasitesinin artırılmasına bağlıdır, odun işleyen sanayi kuruluşlarımız, pahalı enerji ve hammadde nedeniyle uluslararası ticarete rekabet gücüne sahip değildir. Kamu işletmeciliğinin ve doğal ormanlarımızın yapısı dikkate alındığında, piyasaya ucuz odun hammaddesi arzında darboğazlar bulunmaktadır. Orman ürünleri sanayi kuruluşlarının kurulu kapasiteleri göz önüne alındığında, talebin doğal ormanlardan sürekli olarak karşılanması mümkün olmadığı görülmektedir. Doğal ormanlarında, yıllık artım 1-2 M3, iken, Endüstriyel ağaçlandırmalarda yıllık artım 15-20 M3 tür. Ülkemizin, toplam 21,2 Milyon Hektar ormanından. Yılda ortalama 12-15 milyon M3 odun üretilmektedir. Bozuk orman alanlarından sadece 1 milyon hektar sahada endüstriyel orman plantasyonları tesis edilebilmiş olsaydı, Yıllık odun üretimimiz, asgari 25-30 milyon m3 seviyelerinde olabilirdi. Ülkemizin, takriben 21,2 milyon Hektar orman alanının; Yaklaşık 12-13 milyon Hektar bozuk vasıflıdır. Bu sahaların 4-5 milyon Hektarı, endüstriyel ağaçlandırma yatırımları için uygun potansiyel alanlardır. Orman arazileri dışında, hazine arazilerinin de endüstriyel ağaçlandırma yatırımlarına tahsisi büyük önem taşımaktadır.”

✓ TOBB; Türkiye Mobilya Ürünleri Meclisi Sektör Raporu 2017²⁰:

“Sorunlar:

- ✓ Hammadde üretiminde dışa bağımlılık,
- ✓ Endüstriyel ormancılığın bulunmaması,

Çözüm Önerileri:

- ✓ Ormancılıkta profesyonelleşme sağlanmalı,
- ✓ Endüstriyel plantasyona geçilmeli,

Ülkemizde hammadde konusunda rekabetçi piyasa koşulları oluşmadığı gibi orman kaynaklarının önemli bir bölümü doğrudan yakacak odun olarak kullanılmaktadır. Buna ilaveten yanlış kesim sonucu endüstriyel odun kalitesinin düşmesi, yanlış depolama sonucu ardaklanma ve çürüme gibi nedenlerden ötürü endüstriyel odunların yakıt olarak kullanılması önemli bir sorundur.”

✓ Ekinexpo Fuar Stand Hizmetleri Yönetim Kurulu Başkanı Tacettin Ekinci (2016)²¹:

“Endüstriyel ağaçlandırma çalışmaları, özel sektör ve devlet işbirliği içerisinde geliştirilmeli ve artırılmalıdır”

Doğru söyleyin şimdi:

<<- AKP gibi bir siyasal iktidar döneminde Orman Genel Müdürü'nün yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?>>

Sizi bilemem ama ben de şimdikininki yaptığını yapardım sanırım 😊

Öte yandan; ENA'cılığın ülkemizdeki bu “önlenemeyen yükselişi” yalnızca toplantıların, çalıştayların yapılması; “planlar”, programlar, projeler hazırlanmasıyla sınırlı olmamıştır kuşkusuz. Hani derler ya; “minareyi çalanlar kılıfına hazırlar”, o anlamda olmak üzere, 2010'lu yıllarda bu yönelimin gerektirdiği hukuksal düzenlemeler de yapılmıştır. Daha sonra ayrıntılı olarak tartışırken de göreceğiniz gibi, sözgelimi Ağaçlandırma Yönetmeliği tümüyle yeniden düzenlenmişken bir yıl sonra, 2013'te bir ek madde getirilerek “Endüstriyel Ağaçlandırma” başlığı altında ENA'cılık uygulamaları ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Aynı yıl içinde 6912 sayılı Tamimde de aynı maddeye yer verilmiştir.

* ENAT A.Ş., TEMA kurucularından Nihat Gökyiğit'in önderliğinde, çoğunluğu büyük ölçekli odun kökenli ürün sanayii kuruluşları olmak üzere 26 kurucu ortak tarafından 2005 yılında kurulmuştur. ENAT'ın amacı; “Proje amacına uygun endüstriyel orman plantasyonları tesis ederek, √ Kısa vadede sosyal sorumluluğu yerine getirmek, √ Orta ve uzun vadede kârlı yatırımlar yapmak, √ Bu tür yatırımlar için örnek olmak...” olarak belirlenmiştir. ENAT'ın hedefleri ise; “Marmara Ege ve Akdeniz bölgelerinde; √ Her yıl asgari 200 Hektar sahada olmak üzere, 18 yıl endüstriyel ağaçlandırma yapmak, √ Lifyonga, kâğıt ve ambalaj sanayininin ihtiyacı olan İnce çaplı odun üretmek, Fidan dikim tarihinden itibaren asgari, 16 – 18 yıl sonra, son hâsıla kesimi yapıp, boşalan sahayı yeniden ağaçlandırmaktır.” olarak açıklanmıştır. (Daha ayrıntılı bilgiyi Sayın Nihat Gökyiğit'in kaynakçada 15. sırada belirttiğim bildirisini ile ENAT Genel Müdürü Sayın Fikret Koçak ile 1 Eylül 2012 tarihinde yapılan söyleşide (<http://www.orsiad.com.tr/enat-a-sden-dev-proje.htm>) bulabilirsiniz. Bu bağlamda ENAT'a ilişkin bu denli ayrıntılı bilgi vermek isteyişim nedensiz değil: Özne olarak Fikret Koçak ile Nihat Gökyiğit'in, kuruluş olarak da ENAT'ın endüstriyel ağaçlandırmaların ülkemizde yaygınlaştırılmasına yönelik gerekçeleri ile çabaları yönlendirici olmuştur. Bu çabalar ile gerekçelerin çeşitli yönlerden son derece düşündürücü olduğunu düşünüyorum.

Orman Genel Müdürlüğü ne yapsın (!)

2000’li yıllarda kimileri dış kaynaklı ve yönlendirmeli de olsa “ulusal” olarak nitelendirilmiş “planlacılığın”, “programcılığın” öne çıktığını savlarsam şaşırmayın sakın. Bu nedenle dönemin Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu;²²

“Biz hükümet olarak her işimizde plan yapıyoruz...Hedef planları olmayan kurumlar yok olmaya mahkumdur.”

derken hiç de haksız değildir doğrusu 😊. 2019’a değin hazırlanan bu türden belgeler yüze yaklaşmış; kim bilir, belki yüzü de geçmiştir çünkü. Bu süreçte hazırlan “plan”, “program”, “eylem planı” vb belgelerde “endüstriyel ağaçlandırma” ile ilgili konulara da yer verilmiştir. İşte olabildiğince tarihsel olarak sıraladığım birkaç örnek:

✓ TC Çevre ve Orman Bakanlığı Türkiye Ulusal Ormancılık Programı (2004):

“3.2.1. Mevcut ormanların geliştirilmesi ile ilgili eylemler”

71. Uygun orman ve hazine arazileri üzerinde ilgi gruplarının katılımıyla endüstriyel ve çok amaçlı ağaçlandırmaların geliştirilmesi için bir pilot projenin gerçekleştirilmesi.

72. Hızlı gelişen tür ağaçlamalarına uygun sahaların tespitine yönelik bir envanter-etüt-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.” (Sayfa 75)

✓ OGM Stratejik Planı (2010-2014):

“Uygun özel araziler üzerinde yerel halk ve özel sektör tarafından kavak ve hızlı gelişen ağaç türleriyle ağaçlandırma ve agro-silvi-pastoral uygulamalarının; fidan temini, araştırma-geliştirme, teknik yardım, eğitim, gibi hizmetlerle desteklenmesi.

Doğal ormanlar üzerindeki baskıları azaltmak amacıyla uygun bozuk orman alanlarında, hızlı büyüyen orman ağacı türleri ile endüstriyel ağaçlandırma çalışmalarına özel önem verilmesi. Bu amaçla araştırma çalışmalarının geliştirilmesi.” (Sayfa 81)

✓ OGM Stratejik Planı (2013-2017):

Hedef 2.5: 50.000 hektar alanda öncelikle hızlı gelişen yerli türlerle olmak üzere endüstriyel ağaçlandırmalar kurulacaktır. Orman ürünlerine olan talep her geçen gün artarken çevre konusunda Dünyadaki gelişmeler ve çevreci grupların doğal ormanlardan üretim yapılmaması yönündeki baskıları da giderek artmaktadır. Toplumun ormandan sağlanan odun ürünlerine olan ihtiyacının karşılanabilmesi için ağaçlandırmalardan üretim yapılması ve ağaçlandırma sahalarının artırılmasına ihtiyaç vardır. Bu nedenle gerek orman ekosistemi içerisinde gerekse ormanlık alanlar dışındaki yetişme ortamının uygun olduğu yerlerde, öncelikle hızlı gelişen yerli türlerle ağaçlandırmalar yapılarak, yoğun kültür metotları ve daha kısa idare süreleri ile birim alandan daha fazla ürün alınması hedeflenmektedir.” (Sayfa 55)

✓ TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı 1. Ormancılık ve Su Şurası (2013):

“Karar 9. Doğal Ormanların Sürdürülebilir Yönetiminin Sağlanması, Karbon Tutumunun Artırılması Ve Odun Hammaddesine Olan Artan Talebin Karşılanması İçin, Hızlı Gelişen Türlerle Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmalarına Öncelik Verilmeli, Odun Hammaddesi İhtiyacının Yerli Kaynaklardan Karşılanması Oranı Artırılmalıdır.

“Strateji ve Politikalar:

- a. Endüstriyel ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili eylem planı hazırlanmalı, uygulamaya konulmalı ve konu ile ilgili meslek içi eğitimler verilmeli,*
- b. Endüstriyel ağaçlandırma çalışmaları; özel sektör, devlet ve mahalli halk ile işbirliği içerisinde geliştirilmeli ve artırılmalı,*
- c. Odun üretimi maksatlı özel ağaçlandırma çalışmalarında, gerçek ve tüzel kişilere doğrudan saha tahsisi yapılabilmesine yönelik mevzuat değişikliği yapılmalı,”*

✓ Türkiye Milli Kavak Koordinatörlüğü VIII. Genel Kurul Toplantısı Raporu (13-14 Kasım 2014):

“FAO verilerine göre bir ülkede sulanabilir tarım alanlarının %5’inin kavakçılığa ayrılmasının tarım ürünlerinin verimliliği açısından olumsuz bir durum oluşturmadığı, ülkemizde 5,5 milyon Ha sulanabilir tarım arazisi bulunduğunu ve bunun % 5’inin 275000 Ha alana tekabül ettiğini belirtmiştir. Halen ülkemizde

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

kavak yetiştirilen arazilerin büyüklüğünün 170 000 Ha olduğunu ve bu duruma göre daha 100 000 Ha kavak dikilebilecek alan bulunduğunu ifade etmiştir.” (Sayfa 1)*

- ✓ TC Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı Sürdürülebilir Orman Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, (2014)²³:

“Son on yıllık dönemde yıllık ortalama 13 milyon m³ endüstriyel odun arz edilmiş ve bu nitelikte 1,5 milyon m³ /yıl odun hammaddesi ithal edilmesine rağmen arz ile tüketim arasında 1,4 milyon m³ açık ortaya çıkmıştır. ... Yakacak ve endüstriyel odun arzı ile tüketimi bir bütün olarak karşılaştırıldığında, yurt içi tüketimin üretimden ortalama olarak 1,6 milyon m³ /yıl daha yüksek gerçekleştiği ve arz açığının yaşandığı görülmektedir.”

Toplumun odun hammaddesi taleplerini uluslararası pazarlarla rekabet edebilir biçimde sürdürülebilir olarak sağlanması, ahşap malzeme kullanımının teşvik edilmesi.

Endüstriyel ağaçlandırmalarla odun üretiminin artırılması,”

- ✓ OGM İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı'nın **Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Üretim ve Pazarlama Faaliyetleri** (2016)²⁴:

“Piyasadaki gelişme ve orman sanayinin hammadde beklentilerine bağlı olarak üretim ve pazarlama politikası izleyen Orman Genel Müdürlüğü olumlu ekonomik gelişmeler, inşaat sektöründeki büyüme potansiyeli ve sanayinin kapasite artışını göz önüne alarak üretimini son yıllarda ciddi bir biçimde artırmıştır. 2002 öncesi 7 Milyon M³ endüstriyel odun üretimi 2015’de 16,6 milyon m³ olmuştur. Hedefimiz talebe bağlı olarak endüstriyel odun üretimini daha da artırmaktır. Ancak üretimi artırırken ormanlarımızın doğal yapısını bozmamaya ve ormanların sürdürülebilir orman yönetim prensip ve kriterlerinden taviz vermeye özen gösteriyoruz. Sektörün 29 Milyon m³ ulaşan yıllık odun talebinin %66’sını endüstriyel odun oluşturmaktadır. Endüstriyel odun talebinin yaklaşık 16,6 milyon m³ ü Devlet ormanlarından, 3,4 Milyon m³ ü özel sektör kavak vb. üretiminden karşılanmakta, talebin geriye kalan kısmı ithal edilmektedir. İthalat değişimle birlikte yıllık 1,5 Milyon M³ civarında gerçekleşmektedir. İthalattaki artış trendine baktığımızda bunun ilk nedeninin istenilen kalite ve miktarda ürün arz edilememesidir. Sektörün yıllık 500 – 600 Bin M³ civarı I. Ve II. Sınıf kalitedeki tomruk ihtiyacı bulunmaktadır. İç piyasa ancak bunun %35’ini karşılayabilmektedir. Kalite sınıfı odun üretimimiz 200 Bin M³ civarında bulunmaktadır. Yine yonga – lif levhadaki talep artışının bir bölümü ithalat ile karşılanmaktadır. Diğer yandan ithal artışının bir önemli unsuru da fiyatlardır. Ancak son yıllarda endüstriyel odun hammadde ithalatının mamul ürünlere doğru kaydığı bunda ihracatçı ülkelerin daha yüksek katma değer yaratılması amacıyla işlenmiş ürünlere ağırlık verdiği görülmektedir.”

- ✓ TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2. Ormanlık ve Su Şurası Kararları (2017):

KARAR 6:

Ülkemizin odun hammaddesi ihtiyacının karşılanması amacıyla endüstriyel ağaçlandırma uygulamalarına önem ve öncelik verilmeli, kurumsal kararlılık ve çalışmalar geliştirilerek devam ettirilmelidir.

Uygulanacak Strateji	Eylemin Adı	Eylemin Açıklaması
Ülkemizin odun hammaddesi ihtiyacının yerli kaynaklardan karşılanması amacıyla hızlı gelişen türlerle yapılacak endüstriyel ağaçlandırma miktarı artırılmalıdır. Endüstriyel ağaçlandırma uygulamaları için yapılan saha tespitleri revize edilmelidir.	Potansiyel endüstriyel ağaçlandırma saha tespit kriterleri ve bölgesel potansiyel saha tespit komisyonlarının belirlenmesi. Belirlenen sahaların bölgesel olarak projelendirilmesi ve türler itibarı ile idare sürelerine göre amenajman planlarına işlenmesi.	Ülkemiz koşullarına en uygun saha belirleme kriterlerinin belirlenerek oluşturulacak komisyonlar marifeti ile ülkemiz orman alanlarındaki potansiyel endüstriyel ağaçlandırma sahalarının belirlenmesi.
Endüstriyel ağaçlandırma uygulamalarına ait eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları devam ettirilmelidir.	Hizmetiçi eğitim ve bilinçlendirmeye yönelik toplantı ve çalıştaylar düzenlenmesi.	Endüstriyel ağaçlandırma konusunda meslek kamuoyu ve özel sektörün bilinçlendirilmesine yönelik hizmetiçi eğitim ve bilinçlendirmeye yönelik toplantı ve çalıştaylar düzenlenmesi.

(Sayfa 7-8)

* Oysa Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre ülkemizde “Yapılan etütlere göre; mevcut su potansiyeli ile teknik ve ekonomik olarak sulanabilecek arazi miktarı 8,5 milyon hektar olarak hesaplanmıştır. Bu alan içerisinde 5,9 milyon hektarlık sulamaya açılmış(tır)...”; (<http://www.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari>; Erişim 20 Ocak 2019).

✓ OGM Stratejik Planı (2017-2021):

"Hedef (H2.3): Endüstriyel ağaçlandırmaya uygunluğu tespit edilen toplam 165.000 hektarlık potansiyel alanda uygulama oranı % 11'den % 26'ya çıkarılacaktır.

Ormanlık sektörünün ve toplumun ormandan sağlanan odun ürünlerine olan ihtiyacının sürekli ve yeterli düzeyde karşılanabilmesi için gerek orman ekosistemi içerisinde gerekse ormanlık alanlar dışındaki yetişme ortamının uygun olduğu yerlerde, öncelikle hızlı gelişen yerli türlerle ağaçlandırmalar yapılarak, yoğun kültür metotları ve daha kısa idare süreleri ile birim alandan daha fazla ürün alınması hedeflenmektedir. Bu kapsamda; hızlı gelişen yerli türlerle endüstriyel ağaçlandırma ve bakım çalışmaları yapılacaktır." (Sayfa 46).

OGM'nin bu "planlı" ve de "kutlu" yürüyüşünde "stratejik planların" yanı sıra çok sayıda "eylem planı" arasında bir de, daha önce ayrıntılı aktarmalar yaptığım **Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı 2003-2023**'ün de hazırlandığını bu bağlamda unutmamalıyız.

Tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurunca Orman Genel Müdürü'nün aşağıda sergilediğim açıklamaları yapmış olmasının hiç şaşırtıcı olmasa gerek:

<<Özel Ağaçlandırma Uygulamaları ile İlgili Toplantı Taraflarının Katılımı ile Gerçekleşti.>>

<<Genel Müdürlüğümüzce 1984 yılından bu yana çalışmaları yürütülen özel ağaçlandırma uygulamalarında gelişen süreç, karşılaşılan sorunlar, çözümleri ve önümüzdeki süreçte yapılacak çalışmaların gündem edildiği toplantı, proje uygulayıcıları ve ilgili bütün tarafların katılımıyla gerçekleşti.

Genel Müdürlüğümüzün başkanlığında yapılan toplantıya; Bakan danışmanı Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Fidan, Genel Müdür Yardımcımız Mehmet Çelik ile ilgili Daire başkanları katıldı.

Genel Müdürlüğümüzün başkanlığındaki konuşmasında; "Orman Genel Müdürlüğü olarak en önemli görevlerimizden biri de ormanların geliştirilmesi ve genişletilmesine yönelik faaliyetler kapsamında ağaçlandırma çalışmalarıdır. Ağaçlandırma çalışmalarımıza, özel sektörde katkıda bulunması bizim için çok önemli. Bu konuda proje sahipleri lehine her türlü iyileştirmelerin destekçisi olacağız. Mevzuat bir işi daha kolay ve uygulanabilir kılmak için olmalı bu anlamda bu toplantıya katılan her bir kişinin görüşünü çok önemsiyoruz ve dikkate alacağız.

Bu anlamda bu toplantının çok anlamlı olduğunu düşünüyorum. Endüstriyel ağaçlandırmalar ve bu konuda özel sektörün de bu işin daha fazla içinde olmasını arzu ediyoruz. Bugün ülkemiz yılda 1 milyar dolarlık odun hammaddesi ithalatı yapıyor. Bizlerin bu konuda sorumluluğu olduğunu düşünüyorum, gerek kamu olarak gerekse özel sektör olarak sizlerin de katkılarıyla önümüzdeki kısa zaman diliminde odun hammaddesi ithal eden bir ülke konumundan, odun hammaddesi ihraç eden bir ülke konumuna gelmeyi planlıyoruz. Toplantının bütün taraflar için faydalı olacağı kanaatiyle katılımlarınız için teşekkür ediyorum." dedi.>>

(Kaynak: <https://www.ogm.gov.tr/SitePages/OGM/OGMHaberler>; 28.11.2018.)

<<Genel Müdürlüğümüzün Bekir Karacabey: "Alternatif hammadde temini için endüstriyel plantasyon çalışmaları yapıyoruz.">>

<<Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Satış Usul ve Esasları'na dair 303 sayılı Tebliğin 9 uncu maddesi (1) inci fıkrası (h), (l), (m) ve (ö) bentleri gereği 2019 yılı Orman Genel Müdürlüğü ile lif ve yonga levha ile OSB üreten firmalara lif yonga ve talaş odunu, tel direk firmalarına tel direk, kağıt üreten firmalara kağıtlık odun ve odun işleme kapasitesi 25.000 m3/yıl ve üzeri firmalarla, oduna dayalı orman ürünlerinin tahsisli satışına dair protokol düzenlendi.

Genel Müdürlüğümüzün başkanlığında konuşmasında "2019 yılı 2018 yılından daha güzel olacak, bizler bu kararlılıkla çalışıyoruz. Bizler ülkemizi daha güzel yerlere taşımak için üzerimize düşen görevleri gerçekleştireceğiz. 2019 yılında 30 milyon m3 üretim planladık. Üretimimizi artırırken mekanizasyon ve personel sayısının da artırılmasına yönelik çalışmalar yapıyoruz. Alternatif hammadde temini için endüstriyel plantasyon çalışmaları yapıyoruz. Bunların yanında sizlerin yapacağı ağaçlandırma çalışmalarına da destek vereceğiz." dedi.

Genel Müdürlüğümüz ile firma yetkilileri arasında 2019 yılı protokolleri imzalandı. Bu protokoller ile Orman Genel Müdürlüğüne bağlı orman işletme müdürlükleri tarafından 7.500.000 ster lif yonga odunu, 400.000 ster talaş odunu, 685.000 ster kağıtlık odun, 54.500 m3 tel direği ile odun işleme kapasitesi 25.000 m3/yıl ve üzeri tesislere 1.800.000 m3 orman ürününün tahsis yoluyla firmalara satılması akid edilmiştir.>>

(Kaynak: <https://www.ogm.gov.tr/SitePages/OGM/OGMHaberler>; 21.12.2018)

“Hukuksuzluğun hukuku” ya da “istim arkadan gelsin”...

Hukuk yasalara, yönetmeliklere indirgendiğinden olacak, ülkemizde çoğu hukuksal düzenleme her türlü hukuksuzluğun ardından gerçekleştiriliyor. Üstelik de, sözgelimi;

- ✓ “kanun hükmünde kararname” ile “torba yasa” gibi yalnızca belirlenmiş kimi özel durumlarda başvurulması gereken hukuksal düzenleme yapma ve değiştirme yöntemlerine sıkça başvurulabiliyor;
- ✓ Anayasaya aykırı yasalar, yasalara aykırı yönetmelikler, yönetmeliklere aykırı genelgeler – “tamimler”- ile bildireler – “tebliğler” olağanlaşıyor;
- ✓ yüksek yargı kararlarının çoğu uygulanmayabiliyor.

Böylesi gelişmeler artık o denli kanıksandı ki, uzun dönemli kararların, yanı sıra, uygulamaların söz konusu olduğu ormancılık, ağaçlandırma vb etkinlik alanlarında olup bitenler bile yadırganmıyor. Sözgelimi; ülkemizde ağaçlandırma alanında da önemli bir deneyim birikimi vardır. Ne var ki, daha önce de belirttiğim gibi, özellikle 2000’li yıllarda bu birikim de gerektiğince değerlendirilmez olmuştur. Ek olarak;

- ✓ 6831 sayılı **Orman Kanunu**’nun 57-67. maddeleri;
- ✓ 1995 yılında çıkarılan 4122 sayılı **Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu**,
- ✓ bu yasa doğrultusunda hazırlanıp 2008-2012 döneminde uygulanan ‘**Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı**;
- ✓ ilk olarak 1984 yılında çıkarıldıktan sonra on kez değiştirilen ve 2012 yılında tümüyle yenilenen **Ağaçlandırma Yönetmeliği** ile
- ✓ anılan yönetmeliğin uygulanmasını düzenleyen, sık sık değiştirilerek yaz-boz tahtasına dönüştürülen “tamimler”

vb orman ekosistemi oluşturma amaçlı ağaçlandırma çalışmalarının “doğasıyla bağdaşmayan” düzenlemeler ile uygulamalar artık olağanlaşmıştır. Oysa, “onyüzbin” 😊 kez söyledim yine de söyleyeceğim:

- ✓ 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 57. Maddesi hem kendi içinde çelişkili hem de Anayasanın 169. Maddesine;
- ✓ Ağaçlandırma Yönetmeliği ise hem Anayasanın 169. Maddesine hem de 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 57. Maddesine aykırıdır !

Ülkemizde ağaçlandırma çalışmaları bu hukuksal aykırılıklar, çelişkiler içinde yürütülüyor. Özellikle bu hukuksal düzenlemelere dayanılarak yıllardır “özel ağaçlandırma” adıyla yürütülen, 2018 yılı sonun 1,4 milyon dönüme ulaşan çalışmaların çoğu, orman ekosistemi oluşturma amaçlı ağaçlandırmalar değildir.

Bu bağlamda, ülkemizdeki doğal orman ekosistemleri ile “devlet ormanı” sayılan arazilerin “bugünü”, yanı sıra, “yarını” için son derece sakıncalı olan bu düzenlemelerin yalnızca ENA çalışmalarına ilişkin olanlarını tartışacağım. Ama önce şunu belirteyim: İlginçtir; 6831 sayılı yasanın ağaçlandırma çalışmalarına ilişkin 57-67. maddelerinin hiçbirisinde ENA çalışmalarından söz edilmemiştir; neden? Bu da “istim arkasından gelsin” yaklaşımının bir sonucu acaba?

(i) Ağaçlandırma Yönetmeliği (2012):

Yönetmeliğin tanımlara ayrılmış 4. Maddesinde de bir ENA tanımı yapılmamıştır. Buna karşılık 18. Maddesinin 1. fıkrasının “g” bendinde, yalnızca şöyle bir düzenlemeye yer verilmiştir:

“g) Devlet ormanı sayılan yerlerde; **endüstriyel maksatlı tesis edilen özel ağaçlandırma sahalarında erozyonun önlenmesi, toprağın korunması ve ıslah edilmesi, toprağın bitki besin elementleri bakımından zenginleştirilerek verim gücünün artırılması gayesi ile fidan aralarında yöre ormanlarında tabii olarak bulunan otsu bitkilerin yetiştirilmesine izin verilebilir.**”

Yönetmelik'te ENA'lar için açık bir tanımın yapılmamış olması; başta “devlet ormanı” sayılan yerlerde ENA yapılabilecek alanların nasıl belirlenebileceği olmak üzere, ENA çalışmalarının ayrıntılı olarak düzenlenmemiş olması, yaşamsal önemde bir eksiklik bence. Oysa, göreceli olarak çok daha ikincil önemde birçok terime açıklık getirilirken bu denli önemli bir “ormancılık” uygulamasına geçileceği göz önünde bulundurularak çok ayrıntılı bir tanımlama yapılmalıydı; sanırım zor gelmiş olacak ☺.Bana sorarsanız, bu “eksiklik”, OGM'nin **Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı'nda** yapılmış ayrıntılı açıklamalarla giderilemez. Öyle sanıyorum ki, Yönetmelik yine çok kısa bir süre içinde bir kez daha değiştirilecek.

Öte yandan, öyle anlaşılıyor ki, başta ENAT olmak üzere dışsal yönlendirmeler OGM üzerinde çok etkili olmuştur. Şu da olmuştur belki de: İşgüzarlık, kolaycılık öyle boyut kazanmıştır ki, OGM, deyim yerindeyse, göz göre göre “yılana sarılmayı” yeğlemiştir. Çünkü, daha önce de söylediğim gibi, çıkarılışının üzerinden ondört ay geçtikten sonra Yönetmeliğin kimi maddeleri değiştirilirken bir de “Endüstriyel Ağaçlandırma” başlığı altında **Ek Madde 2** getirilmiştir. Madde şöyle:

<<EK MADDE 2:

- (1) *Faaliyet alanı içerisinde endüstriyel ağaçlandırma yapacağına dair ibare bulunan veya yıllık odun işleme kapasitesi 25.000 m3 ve üzerinde olan şirketlere müracaatları halinde, yoğun mekanizasyon ve kültür tekniklerinin uygulanabileceği Devlet ormanlarından kızılçam, sahilçamı (p. pinaster), monter çamı (p. radiata), kızıl ağaç, dişbudak, okalıptüs ve kavak gibi hızlı büyüyen türlerle endüstriyel maksatlı özel ağaçlandırma gayesi ile bu Yönetmeliğin 8 inci maddesine* uygun olarak saha izni verilebilir.*
- (2) *Bu şekilde verilecek saha izinleri bu Yönetmeliğin 12 nci maddesinde belirtilen ilan ve kura esaslarına tabi değildir.*
- (3) *Şirketler izin talepleri için, talep edilen sahanın üzerinde gösterildiği kroki veya harita ile özel ağaçlandırmayı sahanın yetişme muhitine uygun olarak yukarıda belirtilen tür veya türler ile yapacağına dair taahhütname ve şirket sözleşmesi ile birlikte bölge müdürlüğüne müracaatta bulunur.*
- (4) *Endüstriyel maksatlı özel ağaçlandırma müracaatları bölge müdürlüğüne değerlendirilmek üzere Genel Müdürlüğe gönderilir. Müracaatlar Genel Müdürlükte, ilgili şube müdürü başkanlığında 2 teknik elemandan oluşan, 3 kişilik komisyon marifetiyle müracaata konu sahanın endüstriyel maksatlı özel ağaçlandırmaya uygun olup olmadığı, müracaatçının başvuru için gerekli şartları taşıyıp taşımadığı hususları dikkate alınarak incelenir. Yapılan inceleme ve değerlendirme neticesinde müracaatçı uygun görülen müracaatçı adına hak sahipliği tutanağı düzenlenir. Hak sahibi olan müracaatçı adına bu Yönetmeliğin 12 nci maddesine göre oluşturulan komisyonca izin raporu düzenlenmesi için hak sahipliği tutanağı ve ekleri ilgili orman bölge müdürlüğüne gönderilir. Bölge müdürlüğüne düzenlenen izin raporu saha izni verilmesi gayesiyle Genel Müdürlüğe gönderilir ve saha izni Genel Müdürlükçe verilir.*
- (5) *Bu madde kapsamında yapılacak müracaatlarda izne konu saha 10 hektardan küçük olamaz, bu sahalardan üçüncü şahıslara devredilemez, bu sahalara ortak alınamaz.>>*

Anlaşılan, OGM, benzer onca deneyimine karşın hâlâ “kiminle dans ettiğini” öğrenememiş; kimbilir, belki öğrenmiş de yeni “danslara” beceriksizce ayak uydurmaya çalışıyor olabilir ☺; bilemem artık. Bildiğimi sandığım bir şey varsa, maddede renklendirdiğim söylemlerin düzenlemenin amacını açıklıkla ortaya koyduğudur... Ne yazık ki bu bağlamda ayrıntılı olarak tartışamayacak, yalnızca şu soruları sormakla yetineceğim:

- ✓ Neden “*yıllık odun işleme kapasitesi 25.000 m3 ve üzerinde olan şirketler*”?
- ✓ “Devlet ormanı” sayılan yerlerde özel ENA yapma izni verilebilecek şirketler için getirilen “*25 000 m3/yıl odun işleme kapasitesine sahip olma*” koşulu ENA isteklisi şirketler arasında nesnel değerlendirmeler, önceliklendirmeler için anlamlı bir ölçüt müdür?
- ✓ “*...yoğun mekanizasyon ve kültür tekniklerinin uygulanabileceği Devlet ormanları*” hangi ölçütlere göre belirlenecektir ?
- ✓ ENA izni verilebilecek şirketler için “*ilan ve kura*” koşulu neden kaldırılmıştır ?
- ✓ “*10 hektardan küçük olamayacak*” izne konu alanlar için üst sınır ne olacaktır?

* Söz konusu madde: “a) *amenajman planında ve aktüelde verimli orman yerler*” ile “b) *Maden ruhsatı kapsamında bulunmasına rağmen Bakanlıkça muvafakat veya izne konu edilmemiş alanlar*”.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ OGM merkezindeki bir şubede görevli “3 kişilik komisyon” söz konusu değerlendirmeyi nesnel olarak yapabilecek midir?
- ✓ “...hak sahipliği” ne anlama geliyor; bu “sahiplik” hani “hakları” içeriyor?
- ✓ “...hak sahibi” sayılanların sorumlulukları nelerdir; bu sorumlulukların gerektiğince yerine getirip getirmediikleri kimler tarafından nasıl denetlenebilecek; getirilmediği saptandığı durumlarda ne olacaktır?

Görünüşe bakılırsa bu soruları kimselerin “dert edindiği” yok; ne OGM, ne ilgili ormancılık kitle örgütleri, ne ormancılık araştırma enstitüleri, ne de çevre/doğa/orman korumacılar... Oysa, **söz** konusu olan, şimdilik onbinlerce hektar orman ve maki ekosisteminin doğrudan, yanı sıra, dolaylı olarak etkileyebilecek bir uygulama.

Ben mi yanılıyorum, bilemiyorum. Keşke benden daha bilgili, daha akli başında olanlar bir zahmet açıklasalar da doğrusunu öğrensek.

(ii) 12 Mart 2013 Tarihli ve 6912 sayılı “Özel Ağaçlandırma” konulu Tamim*:

6912 sayılı Tamim, son Ağaçlandırma Yönetmeliği'nin yürürlüğe konulmasını izleyen yıl içinde, 2013'de yayımlanmıştır. Adından da anlaşılacağı gibi, bu Tamimle de yalnızca “özel ağaçlandırma” kapsamındaki çalışmaları düzenlenmiştir.

Tamimin 1. Maddesinde yapılan “endüstriyel ağaçlandırma” tanımı çeşitli yönlerden son derece önemli bence. Bu nedenle, bir kez daha aktaracağım:

“Endüstriyel ağaçlandırma: Hızlı gelişen odun ve odun dışı orman ürünü veren kısa süre sonunda yüksek miktarda odun hammaddesi ve/veya meyve üretimini gaye edinen ticari ağaçlandırmalar...”

Tek başına ele aldığınızda, bu tanımın üzerinde durmayı gerektirecek bir yanı yok. Nerelerde, kimlerin, hangi ağaç ve ağaççık türleriyle, nasıl yapacaklarını, yanı sıra, nasıl yönetecekleri, ekonomik getirilerinin nasıl üleşileceği vb konuları önemsemeyenlerdenseniz; “-Yapabilen yapsın!” deyip geçilebilir, dahası, destekleyebilirsiniz de. Ancak, söz konusu uygulama “devlet ormanı” sayılan yerlerde, buralardaki “bozuk” ya da “verimsiz” yahut “boşluklu kapalı” sayılan orman ve maki ekosistemleri kaldırılarak yapılacaksa eğer yüz, bin, onbin kez düşünmelisiniz: Bir kez bile düşünseniz aklınıza şu sorunun gelmesi kaçınılmazdır: Tamimin bu tanımına göre “odun dışı orman ürünü veren” ağaçlar ve ağaççıklarla da “ENA” yapılabilecek: Ancak, “odun dışı orman ürünü”, Ağaçlandırma Yönetmeliği'nin 4. Maddesinde;

“ö) Odun dışı orman ürünü: Her türlü orman ağaç, ağaççık, çalı ve otsu bitkilerinden elde edilen balzami yağlar ile bunların kabuk, meyve, sürgün, yaprak, çiçek, tohum, kök, soğan, yumru ve rizomları ile mantar ve benzeri ürünleri”

olarak tanımlanmıştır. Bu açıklama temel alındığında Tamimin yukarıdaki tanımında sözü edilen “meyve”den hangi meyvelerin anlaşılması gerekiyor sizce? Bu sorunun yanıtı, Tamimin 11. Maddesine verilmiştir;

“Endüstriyel maksatla ceviz, badem ve kavak türleri ile yapılacak özel ağaçlandırma ve özel imar-ihya...”

İsterseniz, Tamimde Ek Madde 17'de yer verilen “Özel Ağaçlandırma/Özel Erozyon Kontrolü ve İmar İhya Çalışmalarında İzin Verilen Odun Dışı (Meyveli) Ürün Veren Türler” çizelgesinde sayılan türleri de bu kapsamda değerlendirebilirsiniz:

* “Tamim” –“genelge” 1- yayımlamak da ormancılığımızın geleneksel uygulamalarında birisidir. Ağırlıklı yasa ya da yönetmeliklerde getirilen kuralların doğru, yanı sıra, eşanlı olarak anlaşılması ile uygulanması için çok gereklidir. Öyle ki, “tamimlerin”, yasalar ile yönetmeliklerin uygulamasının temel düzenleyici belgeleri olduğu bile söylenebilir. Öte yandan; doğaldır ki “tamimlerin” ilgili yönetmelik ya da yasayla çelişmemesi gerekir. Ne var ki, çoğunlukla çelişir. Hem bu çelişkilerin giderilmesi, ilgili yasa ya da yönetmelikteki değişikliklerle uyumlu kılınması hem de uygulamada karşılaşılan güçlüklerin, sorunların aşılması amacıyla sık sık yeniden düzenlenir. Bu nedenlerle, ormancılıkla ilgili hukuksal düzenlemelerle ilgilenenlerin “tamimleri” en az yasalar ile yönetmeler denli önemsemelerini öneririm.

Ayrıca, anlayamıyorum: Ülkemizde özellikle orman ekosistemi oluşturma amaçlı tüm ağaçlandırma çalışmalarını düzenleyecek bir “tamim” yerine neden “Özel Ağaçlandırma” konulu bir “tamim” ? Yoksa ülkemizdeki tüm ağaçlandırma çalışmaları özelleştirildi de bundan benim mi haberim yok; bilemiyorum doğrusu.

Özel Ağaçlandırma/Özel Erozyon Kontrolü ve İmar İhya Çalışmalarında İzin Verilen Odun Dışı (Meyveli) Ürün Veren Türler			
1	Antepfıstığı	9	Hünnap
2	Ahlat	10	Keçiboynuzu (Harnup)
3	Alıç	11	Kestane
4	Sakız Ağacı	12	Kuşburnu
5	Badem	13	Kızılcık
6	Ceviz	14	Mahlep
7	Defne	15	Bitim
8	Delice	16	Menengiç

Şimdi kalkıp da;

<<- Hiç böyle şey olur mu?>>

demeyin sakın; “özel ağaçlandırma olarak anılan uygulamalar epeyce zamandır böyle oluyor zaten!

Bu bağlamda son olarak Tamimin 14 ile 17. Maddelerini de aktarayım, bakalım ne düşüneceksiniz:

Madde 14:

“Yalnızca endüstriyel gaye ile tesis edilen özel ağaçlandırma sahalarında, erozyonun önlenmesi, toprağın korunması, toprağın zenginleştirilerek kimyasal gübre kullanımını azaltmak gayesiyle fidan sıraları arasında yörede tabii olarak bulunan otsu bitkilerden korunga, fiğ ve yonca gibi yem bitkilerinin yetiştirilmesine izin verilebilir.”

Madde 17:

“Endüstriyel maksatla yapılan 3,0 hektar ve üzerindeki özel ağaçlandırma ve özel imar-ihya sahaları için çok amaçlı faydalanmayı esas alan amenajman planları düzenlenir

Düşünebiliyor musunuz; “devlet ormanı” sayılan yerlerde, üstelik de buralardaki “bozuk” ya da “verimsiz” yahut “boşluklu kapalı” sayılan orman ile maki ekosistemleri kaldırılarak yerlerinde “ağaç tarımı”, yanı sıra, ceviz, kestane, badem vb meyve ağaçları, korunga, fiğ, yonca gibi bitkilerin tarımı da yapılabilecek !

Artık bilinmiyor olamaz: Ülkemizdeki ekolojik koşullar ağaçlandırma, özellikle de orman ekosistemi oluşturma amaçlı son derece yüksek maliyetli ve riskli ağaçlandırma çalışmalarının olabildiğince dikkatlice tasarlanmasını, planlanıp projelendirilmesini, giderek de uygulanmasını zorunlu kılıyor. Olası iklim değişikliğinin yol açabileceği doğal, ekonomik ve toplumsal gelişmeler ise bu zorunluluğu pekiştiriyor. Öyle ki, artık, yalnızca ekonomik getirileri ençoklamak, dışarıya yönelik odun kökenli ürün sanayilerine hammadde odun sağlanması ağaçlandırma çalışmalarının birincil amacı olmaktan çıkmıştır. Böyleyken, ülkemizde oldukça uzun zamandır akıl almaz bir dar görüşlülükle geliştirilen ağaçlandırma politikaları gündemdir. Bu politikalar öncelikle kendi içinde tutarlı da değildir. Başta Ağaçlandırma Yönetmeliği olmak üzere ilgili hukuksal düzenlemelerde, üstelik de dayanağı olan yasal kurallarda hiçbir değişiklik olmazken sıkça yapılan değişiklikler de bu gerçeğin kanıtı sayılabilir. Bu değişkenlik içinde yapılan uygulamalar, bir bakıma kaçınılmaz olarak, “Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olma” deyimini akla getirebilecek biçimde sürdürülmekte, akıl almaz yöntemlerle yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. OGM bu yönelime kendisini öylesine kapmıştır ki, neredeyse varlık gerekçesini kendi karar ve uygulamalarıyla anlamsızlaştırmaktadır. Öteki ormancılık çalışmalarının özelleştirilmesi gibi “Özel ağaçlandırma” adıyla yapılan uygulamalar ile 4122 sayılı **Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu** da başlı başına OGM’nin “ormancılıktan çekilme” çabasının tanıtıdır. ENA uygulamalarını yaygınlaştırma biçimiyle bu sürece yeni bir boyut kazandırılmıştır.

“Son sözüm” şu:

(Kaynak: “Bu bir orman değildir; “Dünya Yağmur Ormanlar Hareketi”)
<https://www.rainforest-rescue-org/petitions/1013/tell-the-united-nations-plantations-are-not-forests>)

Öncelikle şunları belirtmem gerekiyor:

- ✓ Endüstriyel ağaçlandırma çalışmalarına tümüyle olumsuz bir önyargıyla yaklaşmıyorum; doğru yerlerde ve tekniklerle yapıldığında olası getirilerinin de olabileceğini yadsımıyorum;
- ✓ Endüstriyel ağaçlandırmaların ekolojik zorunluluklardan kaynaklandığını sanmıyorum;
- ✓ Endüstriyel ağaçlandırma yöneliminin temel nedeninin çoğu durumda yalnızca ekonomiklik, kolaycılık olduğunu düşünüyorum;
- ✓ Endüstriyel ağaçlandırma çalışmalarının özellikle “devlet ormanı” sayılan yerlerdeki doğal orman ve maki ekosistemleriyle kaplı alanlarda yaygınlaştırılmasının vahim ve onarılamaz ekolojik sorunlara yol açabileceğine kaygılanıyorum;
- ✓ odun kökenli ürün sanayilerinin dışsattıma yönelmesini “olmazsa olmaz” bir koşul saymıyorum;
- ✓ 1970’li yıllarda ülkemizde de estirilen kavak ağaçlandırmalarının nelere yol açtığı; başta Adapazarı, Düzce, Balıkesir, Eskişehir, Samsun olmak üzere birçok ildeki ovalarda göz ardı edilemeyecek genişlikte verimli tarım arazisinin kavaklıklara dönüştürüldüğü aklımdan çıkmıyor*:

- ✓ Yine 1970’li yıllarda özellikle Marmara ile Batı Karadeniz Bölgelerinde geniş yapraklı karışık doğal orman ekosistemlerinin tıraşlanıp yerlerinde yalnızca hızlı büyüdüğü gerekçesiyle yabancı çam türleriyle yapılan ağaçlandırmaların gündeme getirdiği ekolojik olumsuzlukları unutamıyorum;

* Ne yazık ki, bu kaygımın yerinde olup olmadığını ortaya koyabilecek bir veri tabanına ulaşamadım. Çok merak ediyorum; ben mi gerekli kaynaklara ulaşmayı beceremiyorum yoksa ülkemizin nerelerinde ne genişlikte kavakçılık yapıldığı gerçekten de düzenli olarak izleniyor mu? 2015 yılında yayımlanan Ulusal Kavak Raporu’nda yer verilen bilgilere göre ülkemizde 2015 yılında 77 bin hektar *P.deltoides* ile melez kavak (*(P.x euramericana (Dode) Guinier cv. "I-214")*), 68 bin hektar karakavak (*Populus nigra L.*), 700 hektar da çeşitli türlerden olmak üzere 152 bin hektar alanda kavakçılık yapılmış, Ulaşabildiğim tüm bilgi bu. Oysa, Ulusal Kavak Raporu’nda da belirtildiği gibi; ülkemizin başlıca akarsuları havzalarında galeri kavaklığı yapılabilecek yaklaşık 45 bin Km uzunluğunda kıyı bulunuyor²⁵

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ Şimdilerdeki egemen yaklaşım biçimiyle sürdürüldüğünde endüstriyel ağaçlandırmaların “devlet ormanı” sayılan yerlerde de kavakçılığın verimli tarım arazilerini “işgal etmesi” gibi yaygınlaştırılmasından “fena halde” kaygı duyuyorum;

Oysa, Çizelge 2'deki verilerden hareketle şu tezleri öne sürülebilirim: Ülkemizde;

- ✓ odun kökenli ürün gereksinmesinin tümüne yakın bir kısmı yurttaki orman ekosistemlerinde yapılan odun hasadıyla, kalanı da başta kavaklıklar olmak üzere çeşitli ağaçlıklardan karşılanabiliyor;
- ✓ başka ülkelerden alınan odun kökenli hammadde ve kereste gibi yarı işlenmiş ürünler toplam sunumun %10'unu pek aşmıyor; dışardan alınan hammadde odunun çoğunluğunu ise ahşap mobilya, kaplama vb yapımında kullanılan, ülkemizde doğal olarak yetişemeyen ağaç türlerinden oluşturuyor.

Demek oluyor ki; dış açığın kapatılması vb sudan gerekçelerle, ülkemizdeki doğal orman ve maki ekosistemlerinin geleceğini tehlikeye atabilecek, yanı sıra, geçmişte olduğu gibi çeşitli ekolojik sorunlara yol açabilecek bir uygulamayı zorunlu kılacak yaşamsal bir zorunluluk yok ! Böyleyken, odun kökenli ürün sanayilerinin “ucuz, daha ucuz hammadde odun !” isteklerinin karşılanması için endüstriyel ağaçlandırmaların böylesine yaygınlaştırılması, son derece kaygı vericidir. ENAT'ın deneysel uygulamalarının yaygınlaşabileceğini ummak ise gerçekçi bir tutum değildir. Özel kuruluşlar bu türden çalışmaları önünde sonunda tümüyle OGM'nin, dolayısıyla “devlet ormanı” sayılan arazilerdeki orman ve maki ekosistemlerinin “üzerine yıkacaktır”. Umarım yanılıyorumdur.

Bu denli sözden sonra;

“- Peki, ne yapılınsın?”

derseniz, onu da “delice öneriler” olarak söyleyeyim:

- ✓ Ülkemizin tüm yüzeyini kapsayan arazi kullanım planlaması yapıлып nerede hangi amaçlarla ormancılık, tarım, yerleşme, turizm, alt yapı, ulaşım yapılması gerektiği planlanmadan, böylesi arazi kullanım kararları alınamaz, alınmamalıdır !
- ✓ Yapılan ya da yaptırılacak olan ağaçlandırma çalışmaları ekolojik, ekonomik, toplumsal, kültürel, estetik vb amaçlar yönünden işlevse, yanı sıra, yersel olarak önceliklendirilmeli; 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 57-67. Maddeleri bu doğrultuda düzenlenmelidir !
- ✓ Deyim yerindeyse, “ayaklar yorgana göre uzatılıp” odun kökenli ürünü sanayilerinin en azından orman ekosistemlerinin “sürdürülebilir” ☺ odun verim gücüne göre kurulması, üretimde bulunması sağlanmalı; hammadde odun kaynakları yeterli verim gücüne ulaşınca değin yeni odun kökenli ürünü sanayileri kurulmasına izin verilmemelidir;
- ✓ Yalnızca odun kökenli ürün dışsatımı yapabilecek kuruluşlara hammadde odun dışalım izni verilmelidir !
- ✓ “Devlet ormanı” sayılan yerlerdeki ne “bozuk” ya da “verimsiz” yahut “boşluklu kapalı” sayılan orman ekosistemlerinde ne de “normal” ya da “verimli” yahut “kapalı” sayılan orman ekosistemlerinde “endüstriyel ağaçlandırmalar” yapılmamalıdır !
- ✓ 4122 sayılı **Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu** ... Kanunu'nun özellikle 4. maddesindeki

“İ) Büyük İşletmeler kendi arazilerinde veya izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen veya tahsis edilen sahalarda, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar veya yaptırırlar. Büyük işletme tanımını, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde çıkarılacak tüzükle tespit edilir.”

kuralı “devlet ormanı” sayılan yerler dışında yaşama geçirilmelidir.

Veee, bir de orman ve maki ekosistemleri tıraşlanarak yerlerinde endüstriyel ağaçlandırma yapılmasına yönelik çabalar karşısında Ek 1'de bilginize sunduğum türden duyarlılıklar gösterilmelidir.

YARARLANDIĞIM KAYNAKLAR:

- 1) OGM; **Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2019-2023**, Orman Genel Müdürlüğü, 2018, Ankara, Sayfa 12.
- 2) TC Çevre ve Orman Bakanlığı; **Türkiye Ulusal Ormancılık Programı 2004-2023**; Ekim 2004; Sayfa 35.
- 3) TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı; **Ağaçlandırma Ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı (2008-2012) Sonuç Raporu**, (Tarihsiz), Sayfa 11.
- 4) OMO; “Ağaçlandırma Teknikleri”, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, <https://ormuh.org.tr/uploads/docs/AgaclandirmaTeknikleri.pdf>
- 5) OGM, Ormancılık İstatistikleri 2017, <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler> (Erişim 5 Ocak 2019)
- 6) OGM, **Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı 2013-2023**, Orman Genel Müdürlüğü, Ankara, Sayfa
- 7) Agy, Sayfa 18.
- 8) Anonim; “Hızlı Gelişen Türlerle Yapılan Ağaçlandırma Çalışmaları”; <http://www.globalbilgiler.com/2015/12/hzl-gelisen-turlerle-yapilan-agaclandirma.html>
- 9) Agy; Sayfa 13.
- 10) OGM; “Özel Ağaçlandırmalar ile ilgili toplantı tarafların katılımı ile gerçekleşti; Bekir Karacabey Açıklaması”; 28 Kasım 2018; <https://www.ogm.gov.tr>;
- 11) OGM, **Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı 2013-2023**, Sayfa 1
- 12) OGM; **Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2019-2023**, Sayfa 11 ile 12.
- 13) Korhan Tunçtaner, “Türkiye Ormancılığında Endüstriyel Ağaçlandırmaların Önemi”, **Orman ve Av Temmuz-Ağustos 2010**, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Sayfa 18 ile 20, Ankara.
- 14) Mehmet Ercan, **Kuruluşumuzdan Günümüze Kavakçılık Araştırma Enstitüsü 1962-2014**, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma Enstitüsü, Çeşitli Yayınlar Serisi No: 25, 2014, İzmit, Sayfa 8.
- 15) A. Nihat Gökyiğit; “Türkiye’de Endüstriyel Orman Plantasyonlarının Tesisi ve Geliştirilmesi Projesi ve ENAT AŞ Örneği”, 1. **Ormancılık ve Su Şurası**, TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013, Ankara.
- 16) TOBB **Türkiye Orman Ürünleri Sektör Meclis Raporu 2012**, Sayfa 41.
- 17) Anonim; Ormancılık Sektörünün Geleceği Arama Konferansı, Sayfa 49, 52, 55, 58, 60, 64.
- 18) Anonim; **Levha Sanayi Sektör Raporu 2015**, Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Sayfa 24 ile 31
- 19) Anonim; “ENAT Kimdir?”, (<http://www.enat.com.tr/hakkimizda3.htm>)
- 20) TOBB; **Türkiye Mobilya Ürünleri Meclisi Sektör Raporu 2017**, Sayfa 51 ile 52.
- 21) İkinci; “Endüstriyel ağaçlandırma özel sektör ve devlet işbirliğiyle yapılmalı”; <http://www.iha.com.tr/haber-gau-4-fikirler-yarismasi> (28 Mart 2016)
- 22) Veysel Eroğlu, “Büyük Hedefleri olmayan milletler tarih sahnesinden silinir.”; <http://www.bogazicigundem.com/haber/4791/buyuk-hedefleri-olmayan-milletler-tarih-sahnesinden-silinir.html>; 2013.
- 23) TC Kalkınma Bakanlığı, **Onuncu Kalkınma Planı Sürdürülebilir Orman Yönetimi T. C. Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, 2014, Ankara, Sayfa 11.
- 24) OGM İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı; **Agy**; Sayfa
- 25) Anonim; Poplars and Willows in Turkey: Country Progress Report of the National Poplar Commission; Time period: 2012-2015; Poplar and Fast Growing Forest Trees Research Institute; 2016, İzmit, Sayfa 14, 19.
- 26) WRM; “What is the World Rainforest Movement (WRM)”; (Erişim: 20 Ocak 2019)

Ekler 1:

Belki siz biliyorsunuzdur; ben bilmiyordum, yeni öğrendim: WRM, 1986 yılında “Dünya Yağmur Ormanları Hareketi” (World Rainforests Movement) adıyla çeşitli ülkelerden köylüler, gönüllü ve kişiler tarafından örgütlenmiş bir oluşum. Oluşum kendisini;

“...orman bağımlısı halkların, yerli halkın, köylülerin ve dünyadaki diğer toplulukların mücadelelerine, yansımalarına ve siyasi eylemlerine katkıda bulunmayı amaçlayan uluslararası bir girişimdir. WRM, toplumsal ve çevresel adalet için küresel bir hareketin, insan ve kolektif haklara saygı duymanın bir parçası...”

olarak tanımlıyor²⁶. Amaçlarını ise şöyle açıklıyor:

- ✓ bilgi ve direnç deneyimlerinin değişimini kolaylaştırmak;
- ✓ yanıltıcı çözümleri, açıklamaları kınamak,
- ✓ yayım

WRM, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) üye ülkelere önerdiği “orman” tanımının doğal orman ekosistemlerinin “ağaç tarlalarına” dönüştürülmesine destek sağladığını savunuyor. 2016 yılında FAO'ya “FAO'nun Ormanı tanımı insanlara ve ormanlara nasıl zarar verir?” başlıklı bir açık mektup göndererek, söz konusu tanımın değiştirmesini istemiş;* 21 Eylül 2018 tarihinde “Ağaç tarlalarının genişlemesini durdurun !” başlıklı kamuoyu oluşturma eylemleri gerçekleştirmiş; eylem boyunca kullanılmak amacıyla bir de şarkıyı üretmişler**

(Kaynak: <https://wrm.org/other-relevant-information/plantations-are-not-forests-images-to-share/>)

* <https://wrm.org/actions-and-campaigns/how-does-the-fao-forest-definition-harm-people-and-forests-an-open-letter-to-the-fao/>

** <https://wrm.org/articles-from-the-wrm-bulletin/section1/song-plantations-are-not-forests/>